
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 02 08 05 006 3

اثر محمد مراد

انقراض استبداد ایچنده

زوکوردك تسلیسی

ناشر مسئولی
عمر فاروق

طبع اول

طابع و بایعی

مطبعهٔ امدی
١٣٢٩

Mehmed Murād, Mīzāncı

أثر محمد مراد

انقاض استبداد ایچنده

زوکوردك تسليسی

Enkāż-ı istibdād içinde

ناشر مسئولی
عمر فاروق

طبع اول

طابع و بایعی

مطبعهٔ امدی

١٣٢٩

حربیه‌دن و عرفیه‌دن قطع علاقه

١٢٣٥ سنه‌سی مایسنك ٢٩ نجی کونیدر . مرجان مکتبنك صول جناحنده موقوف بولنیورز .

عالی و فؤاد پاشالرك « قومیسیونجیلقلری » دوری محصولی بولنان بو بنای عالی ، بو سرای محتشم بر قاچ جهتله شایان دقت مخصوصه‌در . عالی پاشا طرفندن « فقیر خانه » اولمق اوزره انشا ایتدیرلمش ایدی . بر آره‌لق ایکی سلطان عالیشان ایله ایکی داماد نونژاده بردن مشهور دبدبه و دارات اوله‌بیلمش ایدی . مکتب اعدادی آنجق نصفنی اشغال ایده‌بیلمش . او بر نصف او کونلرده . . . . غریب بر شیوهٔ قدردن اوله‌رق . . . ادارهٔ عرفیه‌نك و دیوان حربلرك بعض ممتاز « عال » - لرینه محبس اولمش بولنیوردی !

بو سرایه نقل مکان ایدیشمزك غریب بر جهتی‌ده . . . سرای انتخابنده ترددلره دوچار اولمش بولنان أحمد رضا بکك آلیر کوزی ایله آنی معاینه ایتدیردیکی صره‌یه راست کلمه‌سیدر . فرانسزلر :

les extrénités se touchent

دیرلر . بر بریمزه پك بعید اولدیغمز حالده حیاتمك اك مهم دورلرنده او ذات محترمه تماس ایتمکدن خالی قالمادم . حتی اولجه مقرر اولدیغی وجهله دیوان حربك ایلك تدبیرینه هدف اولمش اولسه ایدم . — تأمینات واقعه‌یه نظراً — اجرا آت مطلوبه‌نك آیاصوفیه میدانده ، مواجههٔ ریاست پناهیده ایفاسنه اصرار ایده‌گلمش . . . وار اولسون وفا و مروت ! !

بزم بو عالی بنایه نقل طالع ایدیشمز ، توقیف اولندیغمزدن برو اجرا اولنان دردنجی نقل ایدی .

ابتدا مرکز قوماندانلغی دائره‌سنده نظامیه قپوسنك صولنده‌کی نوبتجی اوطه‌سنده ایدم . مفرد قوللانیورم . چونکه جمعه ایرتسی ١١ نیسانده استانبولك « فتحی » هنوز اکمال اولنمامشکن ، بز بوغاز ایچنده ، آناطولی حصارنده‌کی یالیمزده ، حرکت اوردوسنك بر بلوکی طرفندن أخذ اولنمش ، چاتانه ایله ریختمه و آندن حربیه نظارتنه نقل ایدلمش ، او صره‌ده ادارهٔ حکومتی ذاتلرنده تجسم ایتدیرمش اولان غالب و جمال بك أفندیلره تسلیم اولنمش ایدك . بك أفندیلر دخی مراق وتعجبدن خالی قالمیان تجسسلره ، سرزنشکارانه بعض خطابلره بزی هدف ایتدکدن صوکره مذکور قوغوشه سوق ایدلمش ایدك .

چتالجه طوپجی لواسی حسین پاشا ایله برابر قوغوشی اوکیجه اشغال ایتدك .

ایرتسی کونی منتظم صورتده اوطه‌یه استبداد أنقاضلری دوکولمکه باشلادی . اوچ کونده اوطه مسافرلری اوتوزی کچدی . اوطه دخی ایرتسی کوندن اعتباراً « مراد بك قوغوشی » نامنی آلمشدی .

أك قویو رنکلی مستبدلرك بزم قوغوشه تفریق اولنمه‌سی شایان دقت ایدی . بونك حکمتنی صوران جمال بکه لطیفه اوله‌رق

— دیوان حرب اوکنده ابراز وجود ایده بیله‌جککز درجه‌ده « سایه » مده بر ابتدائی (دهزنفکسیون) اجراسی ایچون اوملی ! یوقسه معنا کوج بولنور !

دیمشیدك . که بو شاقام صنادید استبدادك بیله خوشلرینه کیتمشدی . قوغوش دولدی . طاشمغه باشلادی . قسماً بوشالتمق ایجاب ایتدی . أثوابجی الیاس بك ، ماینجی راغب پاشا ، خزینهٔ خاصه‌جی خالص افندی ، خزینه‌جی عبدالرحمن افندی ، مرادجی زکی بك ، دیار بکرلی مطبعه‌جی شکری بك ، محافظه مأموری راشد افندی و بن ابتدا مرکز قوماندانلك یاورلری اوطه‌سنه ، بر قاچ کون صوکره آنك قارشی جناحنده بولنان مسافر اوطه‌سنه ، أك صوکره مکتبه نقل مکان ایتمشدك .

بالخاصه مکتبه نقلیمز بر لطف مخصوص ایدی . دائرهٔ مساعده توسع ایتدی . از جمله سونکولی نوبتچی‌سز اوله‌رق

آبدستخانه‌یه کیتمکه ، واسع صوفه‌ده کزینمکه موفق اولیوردق .

ذاتاً ایشیمزك رنکی آکلاشلمشدی . بر قافله‌یه کویا قاتیله‌جق ، آیاصوفیه میدانده موقع مخصوصه ترفیع ایتدیریله‌جك ایدك . « ایها العلما » ایله « انقلاب صحیح » بندلری دخی خلعت تعظیم مقامنه کچه‌جك ایدی . نه چاره که مذکور بندلرك منشأ و هدفلرینك مأمول و تخمینلرندن بام باشقه اولدیغی تحقق ایتمشدی . بونك بویله اولدیغنی اثبات ایچون صدراعظم ومجلس مبعوثان رئیسی کبی معتبر شاهدلر ارائه ایده‌بیله‌جکمی سویله‌مشکن یالکز حیدر افندی حضرتلرندن استیضاحله اکتفا ایتمشلردی . بو سایه‌ده علیهمه قوللانیله‌جق اولان سلاح تجاوز آك قوی جنسندن بر زره مدافعه اولمشدی . دیکر سلاحلر تدارك ایتمك مقصدیله دیوان حرب أعضالری (میزان) ك اخلاص دریاسنه دالدقلری صره ایدی . یعنی ایلك خیز کچمش ایدی . شدتلی نوبتك تکرر ایده‌میه‌جکی دخی بجه مسلم ایدی . چونکه سلاح تدارکنه قویولان و (میزان) مندرجاتی اعتباریله جاهل بولنان متحریلر حسیات عالیهٔ وطنپرورانه ایله مشبوع عثمانلیلر بولندیغی ایچون جمله‌سنك آز چوق « تسمیم » اولنه‌جقلری درکار ایدی . بونك ایلك علائمی‌ده صنادید استبدادك أنظار تمجیلری اوکنده ظاهر اولمغه باشلامشدی . برچوق ضابطان بنمله کوروشمکه ، قونوشمغه ، بالخاصه

کیدرلرکن کمال حرارتله الیمی صیقمق رادەسنه قدر وارمشلر-
دی . . . .

*
* *

. . . . ایکی کوندن برو تخلیه اولنمق اوزره دیوان حرب
حضورینه دعوت اولنمقلغمه انتظار ایدییوردم . ایشك تأخری
جالب مراق اولمق ایله برابر اصلا داعئ اندیشه دکلدی .
بویله بر صرەده مؤبد قلعه بندلکه « محکوم » اولدیغمی
اوکرنمشدم ! ؟

یالکز بن دکل ، بونی بکا خبر ویرن کوچوك کریمەم بیله
قهقهەدن کندینی آلەمایوردی . دیوان حرب بنی محکوم
ایدەجك زمین بولەمایجه ، حرکت اوردوسی قوماندانلغی ایشه
قاریشمش ، کویا روم ایلینك بعض طرفلرنده أفکار عمومیەیی
تسکین ایتمك ایچون بوخارقەیه لزوم کوسترمش . بونی ده
« وطن ایچون فداکارلقلر اجراسنه آلشمش » اولان بندن
فضله بر نمونه شکلنده التماس ایدییورمش !

شو محکومیتی او کونه قدر بیریکدیردیکی مسموعاتیله
توفیق ایدەمەین اوغلوم محکومیتمك نەیه بنا ایتدیردکلرینی
صاحب زمانه صورار . مقامنه مخصوصی بر طور هاتفانه ایله :

— اصمەدق آ ، آکا شکر ایدك . دیر .

دوغریسی اوغلوم جوابی دعواسی نسبتنده قناعت بخش
بولەماز . فقط بن اوغلم قدر مشکل پسند اولەمام ، چونکه

حرکت اوردوسی کلمزدن ، ادارهٔ عرفیه اعلان اولنمازدن ، دیوان حربلر تشکل ایتمزدن بش اون کون اول ، استانبولدن ایکی کونلك مسافه‌ده بولنان بر مرکزده دیوان حربك محکوملرینی مبین اوله‌رق تنظیم اولنان دفترده ، ایلك قافله‌ده ترفیع ایدلمك اوزره اسممك مقید اولدیغنی بیلیوردم . بونی خبر آلنجه ، یالکز مورخلك صفتی قباردی . قونفوجیدن ، بودادن ، لیکورغدن ، سولوندن ابوحنیفه‌دن اعتباراً . . . . توقات مبعوثی اسماعیل پاشایه کلنجه‌یه قدر ، بالجمله واضع قانونلری کوز اوکنه کتیردم . اصول ازالهٔ محا کانده واقع اولان شو احداث خارق‌العاده‌یه قارشی نصل بر وضیعت آله‌جقلرینی تخمین ایتمك ایله اکتفا ایله‌دم . . . . .

ایشته هیئت تحقیقیه دائره‌سندن نی وقتسز ایسته‌دکاری ساعتده شو بر طاقم أحوال روحیه ایچنده ایدم .

*
* *

بر قانون ایله حربیه دائره‌سنه کیتدك . هیئت تحقیقیه اوطه‌سنه کیردك . بش اون کنج ، أکثریا بیلدك ، ضابط اوطوریورلر دی . حرمت و تعظیم ایله قبول ایتدیلر. اورته‌لرنده بر ویردیلر .

بوکبی اکراملر تکرر ایتمشدی . حق ایدکی ، أساساً اکرامدن پك بعید بر شی اوله‌جق ایکن هر نصلسه او شکله کیرمشدی . یعنی استانبول فتحی اکمال اولندیغی کونلرده ،

دها صریحی بزم توقیفمزك اوچنجی کونی واقع اولمشدی . بوتون معروف و مشهور أرکان انقلاب و فتح حاضر ایدیلر . بر نوع « آیاق دیوانـنده » بنی خصومتله قارشیلامشلردی . تابلونك أهمیتنی ارائه ایچون جمیل منلا ایله نطیف سروری‌یی حاضر بولندیرمشلردی. لکن دیوانك صفحه‌لری توالی ایتدکچه أکثریسنك یوزلرنده‌کی شدت و خصومت ابتدا تردده، حیرته . . . صوکره تأسف و توجهه منقلب اولمشیدی . چونکه جمیل منلانك بر نمایش افتخارکاریسی اوزرینه وقتیله مکتب ملکیه کرسیسندن سرد ایتدیکم وجهله بعض حکم تاریخیه حقنده خطابلر اختیارینه میدان حاصل اولمشیدی . حتی بو وقعه‌نك تأثیری ادارهٔ عرفیه دیوارلرینی آشارق بعض غزته ستونلرینه قدر کیرمشدی . یعنی اولدیغی کبی دوست دوغری اوله‌رق کیرمه‌مش « موقوفلره قونفرانس » تغلیطی شکلنده بعض آوازه‌لری یوکسك غزته‌لرك ستونلرینه کیرمشدی .

حاصلی بو اوطه ایله الفتم چوق ایدی . اون آلتی اون یدی سنه مقدم خاصه مشیری رؤف پاشایی زیارت ایتمك اوزره ایلك دفعه قپوسنك أشیکنی آتلامشدم . بو دفعه دخی مذکور « قونفرانس » لردن باشقه هر دیوان حربه کیدوب کلدکجه، بو اوطه‌ده اثبات وجود ایدر و توقیفخانه ایله دیوان حرب اره‌سنده جاری اصول اوزره دور و تسلیم اجراسنه سبب

اونوردم . حتی بر دفعه بو اوطه أرکان جدیده‌سندن برینك :

— یك شن کورنیورسکز . یوقسه دیوان حرب اویله أکلنجه‌لی بر یرمیدر ؟

سوألنه هدف اولمشدم .

دیوان حرب حضورینه هنوز کیدوب کلمکه باشلامش ، هدف اولدیغم خصومتی داغیتمغه هنوز موفق اولمامش اولدیغم بر صره ایدی . بو سبیله سؤالك وضعی یك خصومتکارانه بر طور ایله واقع اولمشیدی . — که علت فطریه‌م تحریکیله ینمزده شویله بر دوئه‌للو ظهورینه میدان ویرمشدی :

بن — دیوان حربك نه ایچون بر أکلنجه محلی اولدیغنه شبهه‌کزمی وار ؟

ضابط — شبهه‌م وار یا ! دیوان حرب مسخره‌خانه اوله‌ماز . مهیب ، محترم ، عالی بر محکمهٔ ملتدر .

بن — باشقه‌لر ایچون بلکه ! لکن نم ایچون أکلنجه‌نك اعلاسی اولمقدن قورتیله‌ماز .

ضابط — (کمال حدتله) سز دیمك باشقه‌لره مقیس دکلسکز ، باشقه‌سکز ، اویله‌می ؟

بن — أوت .

ضابط — آکلایه‌مادم .

بن — کوچ بر شیء دکلدر . تصور ایدیکزکه بر آدم اوتوز سنه‌دن زیاده بر مدت ظرفنده بلا توقف ، کمال کرمی

و فدا کاری ایله خدمت وطنیه‌یه وقف وجود ایدر . کندیسیله کیمسه‌نك مسابقه‌یه چیقیشه‌میه‌جغی درجه‌ده فعلیات ابراز ایدر. یار و آغیار بو حالنی تسلیم ایدرلر . بوتون بو غیرتی‌ده حریت و مشروطیت اوغرینه صرف ایدر . اشبو غیرت ایله برابر ناموس و استقامت أصحابندن کندینی عد ایتدیرمکه موفق اولور . . . . . عاقبت مطلوبی اولان مشروطیت حصوله کلیر . استبدادك اك مبتذل آلتلرینه بیله مشفق بر والده کسیلیر . او آدم ایسه بالخاصه بو نوظهور حریتپرورلر طرفندن مستبد و مرتجع نامیله توقیف اولنور . اعدامنه وسیله بولمق قصدیله دیوان حرب حضورینه سوق ایدیلیر . یعنی کندیسنه دیش بیله‌مکده اولان استبدادك انتقامنی آلمق اوزره حکومت وکالت ایتمکه یلته‌نیرسه . . . بونك دخی علناً عالمك أنظار عبرتی اوکنده اجراسنه دوام اولنورسه . . . بوندن دها أعلا مسخره‌لق نه اوله بیلیر؟ اکر اونی بو یولده قبولده تردد ایدیلیرسه ، اکلنجه و مسخره کلمه‌لرینی لغت عثمانیه‌دن طی ایتملی‌یز .

*
* *

کونلر چوب ایش آکلاشیلمغه دوام ایتدکجه ، حقمده روا کوریلن مطالعه‌لر و نمایشلر ملایمت کسب ایده‌کیتدی .

ینه بو اوطه‌ده ایدی‌که — توقیفمك دردنجی کونی ، بنم صاغلغمدن قطع امید ایتمش اولان ، کریمه‌مله کوروشمش

تأمینات مناسبه ویرمش ایدم. بو ملاقات و تأمینات دخی کویا معهود قونفرانسدن دها زیاده ضابطلر اوزرینه نفوذ اجرا ایتمش ایمش.

واهی بر نظر مأیوسیته مستغرق اوله‌رق ضابطلرك یانی باشلرنده پنجره اوکنده اوطورمغه دوام ایدن نادر آغایی کورمکه آلشمش ایدم. بو عجیب مخلوقك اوینامقده اولدیغی رولی احاطه ایتمك اوزره بر خیلی ذهنمی یوردیغم حالده حسن تأویل اولنه‌بیله‌جك بر نتیجه چیقارمغه موفق اوله‌مامشدم.

ینه بو اوطه‌ده ایدی که — بر چوق آدمك قیلیجی آلینوب، یاخود اوستی باشی یوقلانوب محبسه کوندرلدیکنی کورمش ایدم.

یأس و ماتم، هیجان و تلاش، کفر و فریاد خاطرات الیمه‌سیله دولو اولان بو اوطه‌ده بر دفعه اولسون جدی بر تبسم علائمنه راست کلمك ایسته‌دم. مع التأسف موفق اوله‌مادم.

عجبا بو کونکی ملاقاتم نه اوله‌جق.؟

***

اشبو ملاقات ایکی ساعت قدر امتداد ایتدی. فاتحه‌دن خاتمه‌یه قدر بر پدر و اولادلری بیننده حسب حال شکلنی و ماهیتنی محافظه ایتدی. طاتلیجه، اکثیجه سرزنشلر تعاطیسندن خالی قالمادی. لکن نتیجه‌لری طرفینك مقبولنه کچدی.

اسکی مرادی بیلیورلر. سەویورلر ایمش، یکی مراد ایسه بر معما ایمش آنی آکلامقده عاجز قالمشلر. بو عجزی اعتراف ایدن کنج بك افندیلر (میزان) ی منتظماً اوقوما‌دقلرینی، «مجاهدهٔ ملیه» یی کورمەدکارینی و بیلمەدکارینی کتم ایتمیەجك درجەده صاف بولندیلر. دیوان حرب اوکندەکی طور و حرکتم یکیدن بادئ توجه اولمش. بو حالده اسکی ایله شو یپ یکی روابطی کویا تفریق ایدن اورتەدەکی مظلم نقطەنك حکمت و ماهیتنی بیلمك ایستەیورلرمش.

بن — أعماله ألواندن بحث ایتمك قولای بر شی دکلدر. سز ایسه بنی عقیم بر ایش اوکنده بولندیرمق ایستە‌یورسکز!

فیرلاتمقدن کندیمی آلەمادیغم بو اوقیده خوش کوردیلر. استیضاحاته دوام ایتدیلر. کال اخلاصله ویرمکه تردد ایتمەدم. صمیمیت تزاید ایدوب کیدییوردی.

أز جمله حرکت اوردوسی ضابطانندن «آصەجغز، کسەجکز، شویله یاپەجغز، بویله ایدەجکز» کبی بر چوق تهدید تلغرافلری و قارت پوستاللر آلدیغم حالده نیچون قاچما‌دیغمی، دها آز تهدید کورن، یاخود أثرینی بیله کورمەین باشقه کیمسەلر کبی بر مدت ایچون اولسون حدود خارجنه نیچون چیقمادیغمی صوردیلر.

ج — بو کبی تهدیدلر برنجی دفعه تصادف ایتدیکم شیلر

دکلدی . ولو دیوان حربه اولسون جواب ویرمکدن بنی عاجز براقه‌جق بر شائبه ایله کوستکلی اولمادیغمه قائلدم . وقتیله اوروپادن عودت ایتمم و عقبنده علیهنده بولندیغم بر ظالمك حضورینه چیقمغه تردد ایتمه‌م عینی حالدن ایلری کلشدی .

س — حتی جمعه کونی صباحلین چوجقلریکز آلمانیا باندیرالی برچاتانه یالی‌یه جلب ایتمشلر . اوکون لیمانده حرکت ایده‌جك اولان یونان واپورینه ، یالکزجه ، یاخود کندیلریله برابر اوله‌رق کیتمه‌کزی التماساً آیاقلریکزه قپانمشلر ، یالوارمشلر ایمش . سزده رد ایتمشسکز . بز بویله ایشیتدك . بونك أصلی وارمی ؟

ج — وار .

س — نیچون کیتمه‌دیکز ؟ یوقسه بودفعه‌کی تهدیدلری‌ده‌می بلوف عد ایتدیکز ؟

ج — بر آز . یعنی ایچکزده جداً بنم قاچدیغمی کورمك ایسته‌یه‌نلر مسلمدر . بویوجك بر تهلکه‌یه معروض قاله‌جغمده منکر دکلدی . أز جمله جمعیت نامنه علیهمده اجرا اولنان اسنادات وتجاوزاتدن دولایی غلیانه کلمش بر چوق موازنه‌سزلر موجود ایدی . بونلر طرفندن اوردونك وصولی وسیله‌سیله ایلك هنکامده تجاوز وقوعی وبنم قضایه اوغرامقلغم پك محتملدی . بونکله برابر قاچمق جهتنه کیده‌مزدم .

س — نیچون ؟

ج — چونکه ٣١ مارت وقعه‌سی کونی اك بسیط أك مقدس وظیفه‌لرینی آیاق آلتنه آله‌رق کیمی یلدیزه ، کیمی‌ده حدود خارجنه قاچانلرك حرکتلرینی پك قبیح کورمشدم . بنمکینی‌ده آنلره بکزده‌جکلرینی دوشوندم . تویلرم اورپردی . قدره تسلیم نفس ایتمکه قرار ویردم . . . .

بو سوزلرم فیصیلدی ایله اوفاق بر ملاحظه تعاطی ایتمه‌لرینی موجب اولدی . عاقبت ایچلرندن بری دیدی که :

س — بونجه مؤاخذات شدیده‌کز ایچنده اك زیاده مؤثر اولانی حدود خارجنه قاچانلر حقنده یازدیغکزدر . فلان و فلانك قاچدقلرینی یازان غزته‌لری کویا تکذیب ایدیوردکز . قاچدقلرینی بلکه هرکسدن أول اوکرنمشدیکز . بونکله برابر کیفیتی انکار ایله هرکسه زهردن بدتر جمله‌لر یوکلتدیکز : « بونلر وطن اوغرنده فدای جان ایتمکه یمین ایتمش ارباب حمیت ، سرافرازان ملتدرلر . بو کونکی کبی خدمتلرینه وطنك اك محتاج بولندیغی بر کونده فجریری تصور ایتمك آنلره قارشی اسناد اولمقده قاله‌ماز . فاعللرینه اهانت اولمش اولور » دییوردیکز .

بونك ایچون سزده قاچمش اولسه‌یدیکز حقکزده اولان شدتی آز چوق تخفیف ایتمش اولوردی . سز ایسه بویله دگل عناد ایده‌رك دها شدید بر خصومت جلب ایتمش اولدیکز .

ج — دیمك كه عثمانلی پازارنده مردلك پاره ایتمه‌یور !

س — بالعكس پاره ایتدیكی ایچون بو بابده زوكورتجه بولانلرك حسد و غرضلرینی موجب اولدی . . . . . .

شو بزم ضیافت دماغیه‌مزك ضرر و مصرفی شرف سوقاغی قلوبنه تحمیل اولندی . ٣١ مارت وقعه‌سنك فلسفهٔ اصلیه‌سی حقنده‌كی نظریه‌م بیله مؤاخذاتی جلب ایتمه‌دی . [*]

رودوسده چوق قالمیه‌جغمی پك یقینده عرفیهً استانبوله جلب اولنه‌جغمی سویله‌دیلر . اوراده قاله‌جغم مدت نه رتبه قیصه اولورسه یینه بوش گچیرمیه‌جكمی امید ایتدكلرینی یعنی تاریخ عثمانی یازمق كبی بر خدمت وطنیه‌یه حصر ایده‌جكمدن امین اولدقلرینی سویله‌دیلر . مقابله‌م تعرض‌كارانه چیقدی . فقط نتیجه‌سی فنایه وارمادی .

ن — رودوسده تاریخله مشغول اوله‌جغم حقنده‌كی حسن ظنكزك بوتون محیطنی ، اگر احاطه ایده بیلدمسه ، كندیمی جداً بختیار بیلیرم . . . .

تفهمده تردد آثاری مشاهده اولندی .

بن — اویله‌یا ! بر كیمسه اوتوز درت سنه‌دنبری سلامت وطنی نفسندن ، منافع ذاتیه‌سندن ، سعادت عائله‌سندن ، ثروت و مسندن پك یوكسك طوتار . ناموسكارانه ، فداكارانه

[*] بو نظریه‌لرم (طاتلی أمللر و آجی حقیقتلر) نام أثرمده ایضاح ایدلمشدر .

چالشمقدن بر آن خالی قالماز . هر قول و فعلنی وطنپرورانه اجتهاده ربط ایدر . آنك خارجنده هیچ بر شیئه اهمیت ویرمز . . . . بوحالده بولنان بر آدمه مکافات یرینه مؤبداً قلعه بندلك تجویز اولنور . بونکله برابر وطن نامنه اجرا اولنان شو نانکورلکه قارشی کوسوب خدمتدن قاچینه‌جغنی خاطره کتیریله‌مز . تاریخ عثمانی وادیسنده خدمتده دوام ایده‌جکی سزلرجه حسابه قونور . . .

بك افندیلر ! بوندن بن شو معنایی چیقاره بیلیرم : خزینهٔ حمیتمك جداً توکنمز اولدیغنه قناعت وجدانیه‌کز وار دیمکدر . بوایسه بجه موجب غرور وافتخاردر .

مخاطبلرم جداً متأثر اولدیلر . چوغنك کوزلری نملندی . بو حال فوق‌العاده اوزرینه آوروپاده‌کی اختلافلر ، عودتم ، حضورده سویله‌دکلرم ، شورای دولتده یاپدقلرم ، مجاهدهٔ ملیه‌نك ماهیتی و وسیلهٔ نشری وسائره وسائره حقنده درد- لشلدی . ضبطیه طرفنه کچمك اوزره وداعلاشیرکن ضابطلرك بعضیلری بونمه صارلمقدن کندیلرینی آله‌مادیلر .

أوت ، بزی وداع ایچون چاغیرمشلر . بوحسبحالمز بر وداع « قونفرانسی » اولمش اولدی . برنجی « قونفرانس» ایشیمه یارامشدی . بوندن دخی شکایت ایتمکه حقم یوقدی . چونکه ، معنویاتك معتبر اولدیغی سمتلره کوره ، کاریمز أیجه‌یه بالغ اولیوردی .

عاقبت بزم کبی ضابطه جهتنه کچه‌جك اولان استبداد دوکونتیلری آقمغه باشلادیلر . ابتدا ایکی طاهر پاشالر کلدیلر . رسمی فورمه کیمکه مجبور ایدلدیلر . «رفع رتبه» معامله‌سی اجرا اولنه‌جق ایمش. بومعامله‌ٔ تحقیریه بویوك دائره‌نك اوکنده اجرا اولندی . عقیب معامله‌ده بویوك طاهر پاشاده یورویه‌جك حال قالمامشیدی . کوچوك طاهر پاشانك ایسه قامتی دیك ، بیقلری دخی قالقیق دوریبوردی . درونی آفرینمی جالب اولدی .

یکرمی قدر اولدق . هر صنفدن آدم واردی . اوچ بش صارقلی‌ده داخل ایدی .

طاهر پاشالر کبی ییلدیز طاقیله برابر سوق ایدیلیشمك أدبه و استانبول خلقنك حسیاتنه قارشی نزاکتسزلك اوله‌جغنی بیان ایتدم . مناسبتی انکار ایده‌مه‌دیلر . کیده‌جکلردن ایسته‌دیکمی یانمه آلمغه و سائر آرده‌بەلردن آیریجه اوله‌رق حرکت ایتمکه مساعده ایتدیلر . دیون عمومیه محافظه مدیری راشد أفندی‌یی آلدم . آنك ایله برابر اوکده حرکتله ضبطیه نظارتنك قپوسندن ایچری کیردك . قلمك برنده معامله‌ٔ قیدیه اجراسندن صوکره حبسخانهٔ عمومی‌یه نقل اولندق .

***

شو راشد أفندینك محکومیتی جالب دقتدر . زکی بکك

بنده‌سی و خصیمیدر . ۳۱ مارتده زکی بك مطبوعات عثمانیه نامنه عرض معلومات ایتمك اوزره ییلدیزه کیدرکن برابرجه کوتورمش . سایس چراغی مقامنده عربه‌جینك یاننه اوتورتمش کوتورمش ، کتیرمش ، زکی بك باش کاتب ایله کوروشمش ، قونوشمش ، خبر کتیرمش ، راشد أفندی ایسه سایس چراغی مقامنی ترك ایتمه‌مش .

زکی بك (میزان) محررلکی « شائبه‌سی » ایله معاً قورتلدی . صامت بر اوشاق مقامنی ترك ایتمه‌مش اولان راشد أفندی بش سنه نفی جزاسی ایله محکوم ایدلدی !

شو ییلدیزه کیتمك وقعه‌سی پك غریب رنکلر پیدا ایتدیکی ایچون ایضاحه شایسته‌در .

مارتك اوتوز برنجی کونی اختلال عسکرینك أك مخاطره‌لی بر هنکامنده معتاد اولان بر قاچ مسافر ایله برابر اداره‌خانه‌مزده اوتوریبور ، احوالك وخامتندن بحثله دردلشیور ایدك . اندیشهٔ وطنپرورانه‌مز برکمال ایدی . بن باب عالیدن هنوز عودت ایتمش ایدم . صدر أعظمی کورمکه کیتمش ایدم . اتخاذ اولنه‌جق تدابیری ، استعمال اولنه‌جق لسانی اوکرنه‌جك ، آکا کوره غزته‌مه یازیلر یازه‌جق ، باشقه غزته‌لرکده عینی حرکتده بولنمه‌لرینی توصیه ایلیه‌جکدم . صدر أعظم مجلسده مشغول ایدی . آنی بکله‌مکده اولان أحمد رضا بك ، رحمی بك و اوچ باشقه مبعوث ایله برخیلی مدت دردلشدك . اوکونه قدر

بکا طارغین بولنمه‌سی طبیعی اولان رئیس مجلس بسبللی وطنك تهلکه‌سی اوکننده حسابات شخصیه‌سنی اونوتمش‌که بن اوطه‌یه کیرنجه استقبال ایتمش، ألنی اوزاتمش ایدی .

برساعت قدر تعاطئ أفکاردن صوکره صدرأعظمه عرض اولنه‌جق افاده‌نك شکلنده اتفاق ایتدك . آیاقده صدر أعظم وشیخ‌الاسلامی کوردم . نه‌کبی تدبیر و حرکت اتخاذ ایده‌جکلرینی اوکرندم . ذاتاً باب عالی‌یه کیتمکده‌کی مقصدم معین ایدی . وقعه‌نك أهمیتنی تسلیم ایدییوردم . نیم تدبیرك ، اوفاق برخطانك تولید ایده‌جکی نتایج عظیمه‌دن ، تاریخ أمثالرینه نظراً قورقیوردم .

حکومت ، ملت مجلسی رئیسی ایله أعضاسی . شیخ‌الاسلام هپ بر فکرده ایدك . اودقیقه‌ده غالب اولان مذکور فکر «انقلاب صحیح» عنوانی آلتنده ایرتسی کونکی (میزان) ده تلخیص ایدلمش ایدی .

غریبی شودرکه صحنه‌لر وپرده‌لر دکیشوب بنی محکوم ایتمك «ایجاب» ایدنجه ، مذکور محصول مشترك اولان «انقلاب صحیح»دن باشقه برمدار استناد بولنمامشدر .

او بند (میزان) مندرجاتی ایچنده أك آز بنی مسئول ایده‌جك برفقره اولسه کرکدر . چونکه مقامات عالیه‌نك الهام وتوصیه‌سنه حرفیاً توفیق حرکت ایتمك صورتیله مع‌الکراهه

یازلمش بربندر. فضله اولەرق (میران)ە مخصوص دكل ایدی. عینی مألده سائر غزته‌لره کیرمش ایدی.

دها غریبی‌ده او بنده بناءً قلعه بندلکه محکوم ایدلدیکمی کورن حسین حلمی پاشا ایله مجلس مبعوثان رئیسی وأعضاسنك سس چیقارمامەلری اولسه کرکدر. واقعا آنلر سکوت ایده‌بیلدیلر. بن آنلرك یرلرنده اولسەم شدتله پروتستو ایتمکدن کندیمی آله‌مازدم. بودم بنم «نقصانی تربیه»م جمله‌سندن اوللی.

هرنه حال ایسه، بز مسئله‌یه کله‌لم. باب عالی‌یه کیدر ایکن وکایرکن تصادف ایتدیکم آدملر سوقاقده کزیمك مخاطره‌لی اولدیغنی اخطار ایتدیلر. [*]

---

[*] شوباب عالی‌یه مراجعت ماده‌سی بودفعه مولان زاده طرفندن غریب صورتده شرح اولنمش. علیهمه حجت اتخاذ ایدلمش. کویا بن اوکون باب عالی‌یه أحمد رضا بکی استعفایه دعوت ایچون کیتمشم. بونك ایچون برصفت رسمیه‌م یوقش. قباحت ایمش.

باب عالی‌یه کیدر ایکن أحمد رضا بك خاطرمده دکلدی. اوراده کندیسنی بوله‌جغمی‌ده بیله‌مز ایدم. اویله اولمیوب عکسنه اولسه، یعنی مجلس رئیسنك اوراده اولدیغنی بیلسه‌م واستعفایه دعوت ایتمك ایچون کیتمش اولسه‌م دخی مولان زاده ادعاسی دوغری دکلدر. چونکه بن برغزته مدیری وباش محرری ایدم. اوصفتله أحوال عمومیه‌نك کیدیشنه فضله وقوفم اوله بیلیر. اووقوف بکا مجلس رئیسنك استعفاسنی تسکین أفکار یولنده تدبیر مصیب مقامنده کوستریبورسه آنی سویله‌مك حمیت و وظیفهٔ طبیعیه اقتضاسیدر.

عینی وظیفه اوکون مطبوعات نامنه ییلدیزه مراجعتله تدابیر معلومه‌نك سرعت اجراسی توصیه اولنمش ایدی.

باب عالیدن عودت ایتدم . عسکرك کلوب کجدیکی جاده اوزرنده بولنان اداره خانه‌مده ایشم ایله مشغول اولدم . بویله بر صرده ده ابتدا عبدالله زهدی بك ایله علی کمال بك ، بر مدت صوکرده ده محمود صادق بك کلدیلر .

احمد رضا ، رحمی ، خلیل بکاره ، بابکیان افندی ایله دیکر بر مبعوثه اوراده راست کلیشم صرف تصادفی ایدی . وقعه‌یی عیناً نقل ایدییورم :

أحمد رضا بك — شومسئله‌یی بك أفندیدن استیضاح ایده‌لم . چونکه آنی هرکسدن أیی بیلیر . . .

عصیان ایله سوقاغه أوغرامش اولان برکروه ، ملت مجلسی اوکنه کلوب رئیسك استعفاسنی طلب ایده بیلیرمی ؟

بن — قطعیا ! چونکه اوتوز ملیون عثمانلی‌یی تجسم ایتدیرن بر شخص محترمدر . حال بوکه آنی طلب ایدن عاصیلر ملتك هیئت مجموعه‌سنه نسبتله هیچ دیمکدر .

أحمد رضا بك — (رحمی وخلیل بکاره دونه‌رك) کوردیکزمی ؟ بك أفندینك بوبابده‌کی وقوفنی انکار ایده‌مزسکز .

خلیل بك — بعض أحوال ظهوریله وطن ایچون برتهلکه حاصل اولور ، واوتهلکه‌نك مثلا ریاست مجلسك تبدل ایله زائل اوله‌جغی تسلیم اولنورسه ، أهون شرین اوله‌رق رئیس ایچون استعفا ایتمك اولمازمی ؟

بن — أهون شرین اولدیغی مسلم ایسه ، یعنی عکسی حالده ریاستك تبدلندن دها وخیم فنالغك وقوعی شبهه‌سز ایسه ، اولور . .

أحمد رضا بك — بونك دنیاده أمثالی یوقدر .

بن — أمثالی چوقدر . حتی دها واهی سببلره بنا ایدلمشلری بیله واردر . سزه نسبةً فضله‌جه معلوم اولمه‌سی لازم کلن فرانسه‌دن برمثال کتیره‌یم .

مارشال ماق ماهونك جمهور ریاستی صره‌سنده موسیو (غره‌وی) مجلس رئیسی ایدی .

اداره خانه‌مزه قدر آنلری سوق ايدن سبب پك مقبول ايدی . بن باب عاليدن مفارقت ايده‌لی ايكی ساعت اولمشيدی . شو ايكی ساعت ظرفنده شيخ‌الاسلام أفندی آيا صوفيه ميدانه كيدوب كلمش ، مطالبی آكلامش . حربيه ناظری‌ده داخل اوله‌رق وكلا قورقمش ، ييلديزه عزيمتله استعفا ايتمشلر . استانبولی حكومتسز براقمشلر !

هر وقتده اولديغی كبی فرانسه مجلسنده يالكز اصول حاضرهٔ جمهوريه طرفداری دكل . ايمپراطورلق و قراللق طرفداری بولنورلر . مشروطيت اقتضاسی بولنديغی ايچون بونلرك انتخابلرينه و مجلسده وجود- لرينه اوراده پك طبيعی نظرله باقارلر . ايشته بونلر دائما حكومت جمهوريه عليهنده بولنورلر . دائما حكومته مخالف رأی ويررلر .

بونلردن بری (موسيو بودری واسون) بركون رئيس مجلسه خطاباً

« سز بو مجلسك رئيسی دكلسكز ، بر فرقه رئيسيسكز » ديدی . بو موسيو تحفاقلر ايله معروف بر ذاتدر . دائما غريب نمايشلرده بولنور . همان قرق سنه‌دن بری فرانسه مجلسنك بر « توكلی مسخره » سيدر .

مسلكاً قراللق طرفداری ، مشرباً نكره‌كو بولنان او ذاتك مذكور نمايشی ، نصلسه بش آلتی قدر مخالف أعضا طرفندن آلقشلا- ندی . آلتی يوز كشيلك بر مجلسده آلتی كشينك بويله بر حركتنی موسيو (غره‌وی) حيثيت رياست ابله غير متناسب عد ايتدی . استعفا ايتدی . تكرار انتخاب اولنمش ايكن قبول ايتمه‌دی . . . .

بو مناسبتله ايدی‌كه موسيو (بوفه) رئيس اولدی . . . .

أحمد رضا بك — تك بر وقعه‌در . باشقه أمثالی يوقدر .

بن — واردر . اولمه بيله ايكنجی بر نمونهٔ حساسيتی أفنديمز كوسترمش اولورسكز .

باشـلیجه اوله‌رق دیوان حربك كوزینه ایلشمه‌سی طبیعی اولان شو حاللره مؤخراً اغماض عین ایدلدی . قاریجه قدریجه آكا وكالةً ایفـای وظیفهٔ وطن پروری ایتمكله اوزنمش اولان بعض غزته‌جیلر «ارمودك صاپی ، اوزومك چوپی» سوزجكندن چكیریله‌رك مسـئول ایدلمك جهتی اختیـار اولندی . حریت مطبوعات‌ده جابا !

دوغریسی كوزل منطق !

عبدالله زهدی بك ایله علی كمال بكك افاده‌لرینـه نظراً قاچان وكلادن بحریه ناظری ایله عدلیه ناظری چویرلمش . بری شهید اولمش ، دیكری مجروح ایدلمش . مبعوثلردن بری‌ده

بوصوك جمله‌نك برنوع أدا ایله نمایشـكارانه سـویله‌نمش اولدیغنی تسلیم ایدرم . . .

مجلس خاصك ختامنه انتظاراً برساعتدن زیاده دوام ایدن مذاكره اثنده صدارتك بكلمه صالوننده قالدق . دردلشدك . اوتوز بر مارت حادثه‌سـنك أسـبابی حقنده‌كی مطالعه‌لرینی صورییورلر ایدی . بلاتردد نقل ایتدم . حتی رحمی بك آیرلیركن :

رحمی بك — بزسزك مدعیاتكزی براجتهاد خالص محصولی دكل . غرض وخصومت آثاری مقـامنده تلقی ایدیـوردق . خلوص نیتدن آیرلمادیغكزی بوكون كورییورم . كچمشـه قارشی جمعیت نامنه اوله‌رق جداً تأسف ایدرم .

بن — وطنه متعلق اموردە بنم دوغرولقدن واخلاصـدن آیرلمق ألمدن كلمیـه‌جكنی رئیس بك أفندی سزه آكلاتملی ایدی . چونكه بونی ایش باشلرنده فعلاً تجربه ایتمش ایدی . . .

ایشته اوكونكی ملاقاتك أسباب وصورتی بوندن عبارتدر .

شهيد ايدلمش . سائر مبعوثلر قاچشمشلر ... حاصلی استانبولده حكومتدن ، رسمی مؤسسه‌دن أثر قالمامش . قودورمش اوتوز قرق بيك كيشی صالديرمغه باشـلامشلر . شـمديلك دائرهٔ تجاوزلری محدود ، فقط باشسزدرلر . وتجاوز توسـع ايده‌بيله‌جك . فلاكتك پك وخيم اولمه‌سی احتمالی موجود ، ايشك ايچنده اسـتانبولك كول اولمه‌سی ، مداخلهٔ أجنبيه ، وسـائره وسائره‌يه قپو آچيق ...

ايشـته محرر بكلر حكومتك شويوقلغی ، فلاكتك شو موجوديتی اوكنده مطبوعاتجه ايفـا اولنه‌جق بر وظيفه اولوب اولماديغنی بكا صورمغه كلمشلر ايدی .

حركتلرينی تقدير ايتدم . مطبوعات ، مؤسسات رسميه‌دن اولمامق ايله برابر مدنی ومشروط مملكتلرجه مؤسسهٔ اصليهٔ مدنيه اعتباريله پك بويوك بر موقع اشـغال ايتمشدر . بوكا مبنی مملكتك أحوال روحيه‌سنه وقوف اعتباريله حكومته بيله تقدم ايدر . حكومتك ومجلس ملتك مذكور تكاسـللری اوزرينه ، هيـچ اولمازسـه بو حالك ادامه‌سی قطعياً جائز اوله‌ميه‌جغنی ، تدابير اتخاذينه مسارعت اولنمه‌سنی مقام اجرايه عرض و اخبار ايتمك وظيفه‌سـنك مطبوعات ايچون بر وظيفهٔ نظيفه اوله‌جغنی تصديق ايتدم .

علی كمال بك وكلانك استعفالريله مثلا سعيد ، كامل ، ناظم پاشالر كبی داخلاً وخارجاً معروف ومعتبر ذواتدن يكی بر قابينه

تشکیل ایدلمه‌سی لزومنك‌ده اخطار اولنمه‌سی فکرنده بولندی . بن بوفکری جرح ایتدم .

أفکار عمومیه ایله أحوال واقعه‌یه وقوف اعتباریله مطبو - عات مقام اجرایه أهمیت حاضره‌نی تصویراً اعطای معلومات ایدر ، لکن شونی بونی تعیین ایدك دیه‌مز . چونکه حدود وظائفنی تجاوز ایتمش ، وظیفه‌سی اولمیان ایشلره مداخله ایله‌مش اولور . ایش کیفیتك «عرض واخبارینه منحصر» قالملی دیدم .

عبدالله زهدی بك مطالعاتمه اشتراك ایتدی . علی کمال بك‌ده التحاق ایتدی . محمود صادق بك ایسه چوق اوتورمه‌دن کیتدی . چونکه عبدالله زهدی بك (ییکی غزته) اداره‌خانه - سنك بوش قالماسی ایچون آنی یوللامغه مسارعت کوستردی .

شویولده قرار واقع اولدقدن صوکره ایکیسی بردن بنم ییلدیزه کیدوب ممکن ایسه صدر أعظمی ، باش کاتبی ، حتی پادشاهی کوروب کیفیتی آکلاتمقلغمی التماس ایتدیلر .

اعتذار ایتدم . رمضانده‌کی افطار وقعه‌سندن بری ییلد - یزی دفترمدن سیلدیکمی ، حتی وقتیله جمعه سلاملغنی غزته‌مك باشنه قویمغه دوام ایتمش ایکن ، مؤخراً سلاملقدن و ییلدیزدن قطعیاً بحث ایتمه‌دیکمه سبب اصلیده بو اولدیغنی سویله‌دم . چاغیرسه ، بوده بنم شرف ومنفعتم ایچون اولسه بیله ، ییلدیز قپوسندن ایچری‌یه آیاق آتمامغه یمینلی اولدیغمك زکی بك ایله

حاضر بولنان أسعد و حیدر بکلرجه‌ده معلوم اولدیغنی علاوه ایتدم .

عبدالله زهدی بك مطبوعات عثمانیه جمعیتی رئیسی عد اولنمق اعتباریله آنك کیتمه‌سی مناسب اوله‌جغنی بیان ایتدم . لکن زهدی بك بو صره‌ده کوپریدن چوب بیلدیزه کیتمکه جسارت ایده‌میه‌جکنی اعتراف ایتدی . علی کمال بك کذا .

بونك اوزرینه جانم صیقلدی . بر وظیفهٔ حمیت ایفاسی لزومنی تصدیق ایتدکلری و بنم عذرمی بیلدکلری حالده آنك ایفاسندن نکول ایتمه‌نك حسن تأویل قبول ایده‌میه‌جکنی سویله‌دم .

متأثر اولان زکی بك (بن کیدرم) دییه‌رك قالقدی . جمله‌مز تحسین ایتدك . اداره خانه‌مزه « التجا » ایدن راشد أفندی‌یی‌ده آلدی . پالتوسنی کیوب قپودن چیقارکن ، قپونك اوکنده بولنان بر صاریقلی کنجه‌ده

— هایدی خواجه أفندی ، سن‌ده کل ، دیدی .

خواجه — کلوب بن نه یاپه‌جغم ؟

زکی — سن بوکونك پولیسی‌سك . صاریغك بوکونکی ضابطه‌نك قیافت رسمیه‌سی حکمنده‌در .

جمله‌مز کولدك ، خواجه‌ده قبول ایدوب کیتدی .

شو خواجه أفندی . برنجی دفعه اوله‌رق مطبعه‌یه کلش

ایدی . بز لاقیردی ایله مشغول ایکن ، افاده‌سنی ویره‌بیله‌جك وقته انتظاراً قپونك یانمده‌کی صندالیه‌یه ایلشمش ایدی . اسمنی بن بیلمه‌دیکم کی ، برابرجه کیدوب کلان زکی بك دخی اوکرنمه‌مش .

عبدالله زهدی بکك غریب بر حرکتی اوزرینه آز قالدی شو بسیط خواجه وقعه‌سی امر عظیم شکلنی آله‌رق زکی بك ایله بنم حیاتلریمزی بیله تهلکه‌یه القا ایده‌جکدی .

زکی بك باش کاتب جواد بکی آیاقده یارم دقیقه قدر کوره‌بیلمش « تدابیر مطلوبه » نك اتخاذ اولندیغی ، همان تبلیغ اولنمق اوزره ایدوکی ، ازجمله ادهم پاشانك حربیه ناظری صفتیله آیا صوفیه‌یه عزیمت ایتمك اوزره بولندیغی حوادثی کتیردی . بکله‌میوب کیتمش اولان محرر بکاره معلومات ویرلدی . بزم طرفدن بر علاوه چیقارلمه‌سی اخطار ایدلمش ایکن (میزان)ك مسلکنه منافی اولدیغی ادعاسیله رد اولندی .

شو مذاکره و معامله چوقلق زکی بکك بیله مداخله‌سی خارجنده اوله‌رق اوچمز بیننده جاری اولمش ایکن ، حاضر بولنان مسافرلردن مذاکره‌مزه مداخله ایدن بولنورسه ، عادی وظیفه شناسلغم آنك منعنی داعی ایکن ، عبدالله زهدی بك طرفندن دیوان حرب حضورنده کویا « قورقودن » ایشه بام باشقه بر رنك ویرلمشدر . یعنی دیوان حربه وقعه جورنال

ایدلمش . عبدالله زهدی بك قورقوسندن جورنالك مندرجاتنی تصدیق یولنده افاده ویرمش .

گویا بن ، علی کمال بك ، بر قاچ خواجه أفندی ، بر اوقدر قسلی و عسکر ییلدیزه گیتمك جهتنی مذاکره ایدییورمشز . بو صره‌ده زهدی بك قضاءً اداره خانه‌مزه اوغرامش . علی کمال بکدن سعید ، کامل ، ناظم پاشالردن مرکب هیئت وکلا سوزینی ایشیدنجه پروتستو ایده‌رك چیقوب گیتمش . . .

یالکز بر خواجه أفندی ایله زکی بکك ییلدیزه گیتدیکنی صوکره کورمش ایمش ! . . . . .

دیوان حرب زهدی بکك افاده‌سندن شونی اکلامش : بن ، علی کمال بك ، بر طاقم خواجه أفندیلر ، ضابطلر ، گیزلی بر جمعیت تشکیل ایتمشز . خفی مذاکره‌ده بولنه‌رق بر حکومت جدیده تشکیلی ایله اوغراشیورز . بو صره‌ده عبدالله زهدی بك کلمش ، بو حالمزه قارشی پروتستو ایتمش ، چیقمش . بز ایسه فسادمزه دوام ایتمشز .

زهدی بك صاریقلیلر ایله عسکردن کیمسه‌یی بیلمه‌یور . قسلیلردن عدلیه مفتشی أسعد بکی شخصاً بیلیور ایمش .

اشبو وقعه‌نك صورت شیوعنه کلنجه : دیون عمومیه محافظه مدیری راشد أفندی زکی بك ایله ییلدیزه گیتدیکنی قلمده آرقداشلرینه وقتیله نقل ایتمش ، دیوان حرب تشکل ایدوب اخبارلره آل اوزاتدیغی وقت ، کیفیت دور سابقك

تعاملی وجهیله تصویر اولنه‌رق جورنال ایدلمش. نتیجه‌سی زکی بك، راشد أفندی، أسعد بك، آووقات جلال بك، موقوفاً حربیه نظارتنه کتیرلمش.

مسئله عظیم بر فساد دولابی شکلنی آلمش. باخصوص پك قباحتلی کورمك ایسته‌دکاری بنم، بر تمیز اولدیغم فعلاً ثابت اوله‌رق شاشیردقلری صره‌یه ایشك تصادف ایتمه‌سی، أهمیتنی ایکی قات ایتمش. درت أل ایله بوکا صارلدیلر.

حقیقتی آکلاندم. اینانمق ایسته‌مه‌دیلر. مواجهه‌لر اجرا اولندی. خواجه افندی بولندی، مطبعه‌ده حاضر بولنانلر ایله خواجه‌نك افاده‌لری بنی تصدیق ایتدیلر. وقعه‌نك علیهمه سلاح دکل، لهمه مدار مدافعه اولدیغی تحقق ایتدی... ایتدی اما، نتیجه‌سی کیفیته توافق ایتمه‌دی. باشقه بر شکل آلدی.

مذکور ییلدیز وقعه‌سنه «کبه» اولان عبدالله زهدی بك ایله علی کمال بك ایدی. بز ایسه جنینك طوغمه‌سنه یاردم ایتدك. زکی بك‌ده قونداقلادی.

علی کمال بك فرارده. عبدالله زهدی بك توقیف بیله اولنمادی. مذاکره‌مزه اوزاقدن شاهد اولان أسعد بك، بیکباشی نوری بك، آووقات جلال بك یکرمی کونلك موقوفیتدن صوکره صالیویرلدیلر. ییلدیزه کیدوب کلن زکی بك وخواجه آدم أفندی دخی تخلیه اولندیلر.

يالكز راشد أفندى محكوم اولدى ! راشد أفندى كه اوكون زكى بكه برنوع آغالق ايتمكدن باشقه صنعى يوقدى .

اشبو دولابك آناختارينه كلنجه اولدقجه مصنعدر . راشد أفندى مستقيم وغيور برمأموردر . ديون عموميه‌نك مسكرات شعبه‌سنده پك چوق اختلاسات اجرا اولنه كلديكى متواتر ايدى . بونك ايچون راشد أفندى آطه پازارندن كتيرلدى ، اورايه تعيين اولندى . واردات همان اوتوز بيك ليرا راده‌سنده ترقى كوستردى . نامشروع كارلرينه سد چكمش اولان راشد أفندى بعض كيمسه‌لرك غرضنه اوغرامش ايدى . زكى بك ايله مابينه كيتديكنى قلمده آغزندن قاچيرمش ، كيفيت خطاط بوزونتيلرينه «سرمايه» اولمش ؟ . .

تلله‌مشلر ، پوللامشلر ، ايچلمه‌دك نه شربتلر براقمشلر ، نه چيبوقلر ، كيرلمه‌دك نه حضورلر وخلوتلر ، كورلمه‌دك نه التفاتلر نه‌ده تشكرلر ! اون اوچ كيشى جورنالى امضالامشلر . كيمى قرآنه ، كيمى ده انجيله اوله‌رق اللرينى باصوب شهادت ايتمشلر ! ؟

برقاچ آيلق مشروطيت (غره‌و) ندن اوياغش اولان أهل صنعت جبلتلرينى بوصورتله وتازه قوتله اجرا ايدييورلردى ! لغملك بوقپاغنى آچانلر عجبا پك بويوك خطا ايتدكلرينى آرتق اعتراف ايتميه‌جكلرمى ؟

جورناجيلر دوزنلرينه «راشد أفندينك اوته‌دنبرى جمعيت عليهنده بولنديغى» اسناديده علاوه ايتمشلر ايمش . ايشك

فاعللرینی ، عامللرینی ، اجرا مأمورلرینی مسئول ایتمك لزومی حس ایدلمه‌مش ایكن ، راشد أفندی‌یه بش سنه‌لك منفا قولپی طاقلمه‌سنه سبب بودر !

زلف یاره طوقناملی والسلام ! . . .

ادارهٔ عرفیه و دیوان حربلر دائره‌سنده اصول و قانون بحثنه مناسبت بیله یوقدی . سلطنت كیفیه‌یه كور كورینه تابع اوله‌رق كیدییور ایدك . بوكون عرفیه دائره‌سندن تجرید ، ملكیه وعدلیه جهتنه تسلیم اولنیوردق .

عجبا شو یكی دوره‌مزده اولسون قانون أساسی‌یه مستند بر مملكتده بولندیغمزه بویوك كوچوك براشارت ، بر اماره كوره‌جكمی‌یز ؟ مشروطیتك صرف عجمیسی بولندیغمز حیرت عالمه اظهار ایده‌كلدیكمز . بونك بویله اولدیغی داخل و خارجده ادعا اولندیغنی كوردیكمز حالده برفائده حاصل اوله‌مادی . قوای ثلثهٔ أصلیهٔ دولت ، غیرطبیعی برقوهٔ رابعه‌نك كیفی ایله یكدیكرلرینه قاریشدیریلیور ، برخلیطهٔ اداره حصوله كتیریلیوردی‌كه آكا نسبتله دلی پترو ، یاخود ایكنجی فردریك واری استبداد بیله نعمت عظمی عد اولنمق اقتضا ایدر .

ملكیه جهتنه بز كچینجه آرتق عدلیه ناظرینك (رژیم) ی تحتنه كیرییور ایدك . باقه‌لم . عدلیه نظارتی اولسون قانون ، اصول ، مشروعیت نه‌دیمك اولدیغنی بیله‌جك‌می ؟ یوقسه منفالرده بزلرینه استانبولده‌كی ادارهٔ عرفیه‌نك كیف ونفوذینه

تابع براقلمق کبی فضله بر محویت ، فضله بر مسخره‌لق کوستره‌جك‌می ؟

وظیفه‌سنی ایفا ایتمك جهتنه کیدرسه کیمسه‌یه باقمیه‌جق . أوراقمزی تدقیق ایتدیره‌جك . حکملری قانونلره توفیق ایده‌جك . بوسایه‌ده بر چوق کیمسه‌لره حریتلرینی اعاده ایده‌جك . آنجق بونلری ادارهٔ عرفیه‌نك دائره‌سی داخلنه کیرمه‌ملری کبی برقید ایله صالیویره‌جك .

بونی عدلیه یاپه‌جقمی ؟ یوقسه عدلیه دخی ، مجالس وصدارت کبی ادارهٔ عرفیه‌یه تسلیم نفس ایله فعلاً انتحارمی ایده‌جك ؟

— ۲ —

حبسخانهٔ عمومی

حبسخانهٔ عمومیده بویوك حولیده مؤخراً انشا ایدلمش اخشاب اوطه‌لرك برینه طیقلدق.

اوطه‌ده اوچ موقوف واردی. آنلردن برینك وجودینی خبر آلنجه، حبسخانه مدیرندن آنك اوطه‌سنه نی کوتورمه‌سنی رجا ایتمشدم.

نی جلب ایدن ذات یاقووه‌لی رضا بکدر.

بن مکتب طرفنه کچدیکم وقت بر مدت زکی بك مرکز قوماندانلغی دائره‌سنده قالمش ایدی. رضا بك ایشته او صره‌ده حلبدن کتیرلمش. کوروشمشلر، طانیشمشلر. بر مدت صوکره تکرار بزه التحاق ایدن زکی بکدن رضا بکی طانیدیغم کبی، رضا بك دخی عینی منبعدن نی بیلیورمش.

یاقووه‌لی رضا بك راست کلن آدملردن دکلدر. أصیل، نجیب، قدیم بر خاندانك اکبر اولادیدر. خارجده اولسه قونت، دوق، پرنس عنوانلرندن برینی مطلقا طاشیردی. جلادت اوزرندن آقیور. اورته بویلی اولدیغی حالده یالکزجه اوزاقدن کورولنجه اوزون بویلی، بك هیبتلی بر آدم شکلنی پیدا ایدر.

بو دفعه پك سویشدك ، اوپوشدك .

اوطه مسافرلرینك دیكری آگاه بك نامنده بر گنجدر . كوزی پك بر ایكیتدر . ذات شاهانه‌یه عبودیتی حسبیله دور سابقده قسطمونی‌ده منفی ایدی . قائم برادریمك حاكملكی زماننده آنك نظرینه ایلشمش . عائله‌جه « قپو یولداشلق » حسبیله بختی چكمش ایدی .

حركت اوردوسنه كوكلی اوله‌رق داخل اولمش . پك چوق یارارلق كوسترمش . فرداسی كونلرده أرن كوی ، قایش طاغی ، علم طاغ طرفلرندن بر قاچ یوز فراری طوپلامش . حتی بر دفعه‌سنده بر بلوك سواری‌یی قاچیران فراری قطعه‌سنك اوزرینه كیده‌رك بر خیلی قورشونلر تعاطیسندن صوكره تسلماً جمله‌سنی كتیروب قشله‌یه تسلیم ایتمش .

مرحومه والده‌لكك میراثنه طالب و مدعی‌در . پادشاهه عبودیت قدیمه‌سی وار . جمعیته فلانه التفات ایتمه‌مش . . . .

آلتی نفر فراری‌یی توقیفاً قاضی كوینه كتیرر ایكن ، ألنده بولنان تفنك كویا قضاءً پاتلامش ، قورشون موقوف نفرلردن برینه راست كلمش .

بونك ایچون دیوان حربه بر اخبارات یاغمورینه هدف اولمش ، اعدام اولنمق تهلكه‌سنی كچیرمش . اوچ سنه محبوسیتله قایرلمشدر .

اوچنجی اوطه ساکنی بیکباشی حمدی أفندیدر . قدیمدن بری طورپیدو ایشلریله مشغول . دفعاتله أفریقه سواحلنی بویلامش بر قدملیدر . وقعه کونلری استانبولده بولنمش قیملدانامش . ایرتسی کونلردن برنده منسوب اولدیغی طابورك ضابطنه خطاباً أحوال واقعه‌یی مصور خصوصی وذاتی بر مکتوب یازمش . مکتوب باشقه‌سی طرفندن آچلمش (قانون أساسینك قولاغنه قورشون !) . . . ایشته او مکتوبك مندرجاتنه مبنی رتبه‌سی رفع ایدلمش ، مؤبداً منفی اوله‌رق مدیللی‌یه کیتمکه نامزددر .

متصل نصل أتمك پاره‌سنی تأمین ایده‌جکنی دوشونور ، سویله‌نیر . بو حال دوام ایدرسه بلکه بونکله عقلنی زیوانه‌دن چیقاریر .

بر ایکی کون صوکره التحاق ایدن بحریه‌لی چرخجی میرآلای مطرودی آکاه بك دخی بوکا انضمام ایتدی . آنك جنایتی ده کویا « علی قبولی شهید ایدیله‌جکنه فلانی کبرده‌ایدیلر » دیمش ایمش . کندیسی انکار ایدییور .

اوده حمدی أفندی کبی أتمك پاره‌سنی صایقلایور .

اوطه‌نك تخته بیتی اویقویه امکان براقمادی . رضا بك جامعك قپوسی اوکنده‌کی مالطه‌لرك اوزرینه کیدوب یاتدی . بن ایسه جسارت ایده‌مه‌دم .

ایرتسی کونی ناظر پاشا و برقاچ مبعوث ایله کوروشدك

رودوسی نم ایچون مرجح کوردکارینی بیلدیردیلر . تشکر ایتدم . یالکز بر آن اول استانبولدن حرکت ایتمك ایسته‌دیکمی سویله‌دم . برده چوجقلرم مطلقا برابرجه کلمکه اصرار ایتمکده اولدقلرندن عثمانلی باندیره‌لی واپورلردن بریله ، کندی پاره‌م ایله رودوسه کیتمکه مساعده ایسته‌دم . ابتدا موافقت اولندی . حاجی داود واپوریله چهارشنبه کونی حرکت ایتمك مقرر ایکن «أمر أخیره قدر تأخیر عزیمت» سوزی چیقه‌رق کیری قالدق . جانم صیقلدی . استانبولده ، بالخاصه حبسخانهٔ عمومی‌ده قالمق قطعیاً ایسته‌مزدم . بر آن اول کیتمك اوزره اصرار ایتدم . نهایت جمعه ایرتسی ایچون سوز آلدم . چوجقلره او یولده معلومات ویردم .

٣

حقوق عموميه مريضلری

١٣٢٥ سنه‌سی حزيرانك آلتنجی جمعه‌ایرتسی كونی ایكندی وقتیدر . حبسخانهٔ عمومی حولیسنده ، غلبه ایچنده ، حصیر اسكمله اوزرنده اوتوریيورم .

شو حصیر اسكمله‌نك او موقعده أهمیت فوق‌العاده‌سی واردر . چونكه أمثالسز بر «امتیاز مخصوصمز» در . مرجان مكتبنده موقوف ایكن اسكمله ایدنمكه مأذون ایدك . اورادن حبسخانه‌یه نقلمزده یتاق ایله برابر كلمش . كلوب كیجی «مسافر» بولندیغمز ایچون حبسخانه اصولنه قارشی اغماض عین ایدلمش ، فوق‌العاده اوله‌رق مساعده بیورلمش ایدی .

ذاتاً ادارهٔ عرفیه ایچنده ایدك . أحكام قوانینه واقع اولان تجاوزاتك حد وپایانی یوقدی . شو اسكمله مساعده‌سی دخی یكانه اوله‌رق لهمزده روا كوریلن بر (انحراف قانونی) اولسه كركدر .

أطرافه نظر ایدنجه ، آغاجلرله قسماً كولكه‌لنمش اولان اوجسیم حولی ایچنده برخیلی غلبه‌لك موجود ایدی . هرسنده ، هرشكلده ، هرصنعتده ، هرأملده اوله‌رق هرملتدن آدملر وار ایدی . دها دون أتكلرینه وارلمه‌سی شرف عد ایدیلن مشیرلر ،

شیخ‌المشایخلر ، محترم درس عام أفندیلر ، فریقلر ، بالالر . . . نفرلر ، خامسه‌لر ، طقسان یاشنده پیرلر ، اون ایکی یاشنده صبیلر ... هپ برقازانده قاینامقده ایدیلر .

اون ایکی یاشنده بر چوجق ! اوچ سنه‌یه محکوم ! اون بشنده مسئول ایدیله‌جك ایکن ، اون ایکیسنده محکومیته صالح کورلمش !

— دور ترقی ومساوات أثری اوللی دیدیلر !

چوجغی بالمناسبه اوکرنمش ایدم .

اون درت یاشنده دیکر بر چوجغك یوزنده برکون أثر حزن وعصمت کورمش ایدم . سبب حبسنی صوردم . جوابی بنی حیرتده براقدی . بکارت وصباوتی هرحالندن نمایان ایدی . قباحتنك « فاعل اوله‌رق فعل شنیع » اولدیغی . . . همده شو افاده‌نك مدهش اولان محیطنی احاطه ایده‌مه‌دیکنی کوستریر برصورتده سویله‌دی .

حیرتدن کندیمی آله‌مادم . حیرتمی قسمت یولداشلرمدن برینه افشا ایتدم . تعجبمی چوق کورمه‌مکله برابر دها بدترینك اوراده موجود اولدیغنی سویله‌دی ، سوزینی اثبات ایچون عینی «اسناد» ایله محکوم اولان اون ایکی یاشنده‌کی مذکور معصومی کوستردی .

حبسخانه‌نك حکمت وجودی « تربیه خانه » اولمقدر . اورادن چیقان شخص ، کیرر ایکن بولندیغی حالدن فرقلی

بولنمازسه ، مقصد أساسی غائب اولمش اولور . بوفرق دخی تربیت وفضیلته دوغری برفرق اولملیدر .

اویله‌یا ! حکومت یاد اولنان هیئت « وکالت عامه » نی حاملدر . اوصفتله برینك حال وشانی ، أخلاق و أطوارینی خوش کوره‌مز ، حضورینی ، حقوقنی تأمین ایتمکله مکلف اولدیغی جماعتك راحتنی برصورتله اخلال ایتدیکنی مشاهده ایدر . اویله‌سنك حریتنه تجاوز ایله حبس ایدلمه‌سنده یالکز جماعتی ضررندن شمدیلك وقایه ایتمك مقصدی کورلمك کافی دکلدر . حبسدن قورتلدقدن صوکره جماعتك آهنك انتظامنی یکیدن اخلال ایتمیه‌جك قدر محبوسك « تربیه » اولمه‌سنی طلب ایتمك حقی جماعت ایچون مسلمدر . عکسی تقدیرده حکمت تأسسی آکلاشیله‌ماز .

شمدی شو نظریه‌دن اون ایکی یاشنده‌کی « فاعل مفروض » ك محکومیتی ایله نتایجنی نظر انصاف ایله سوزه‌جك اولورسه‌ق ، توکلریمزی اورپرمکدن محافظه ایده‌مه‌یز .

أساساً محکومیتی قانون طبیعت و حکمت أزلیه اعتباریله مسخره‌لقدر .

ثانیاً — اون ایکی یاشنده‌کی برچوجغك حبسخانهٔ عمومی قغوشلریله حولیلرینه حمایه‌سز اوله‌رق صالیویریلوب اوچ سنه باشی بوش براقلمه‌سی ... جنایت اولمقدن قورتوله‌ماز . چونکه اسناد اولنان « فعلك تکمیل طرفنی فعلاً تعلیم ایتدیرمك »

دیمکدر ! بونك قاتلی اولان مسئولیتی ابتدا حکم ایدن حاکمه صوکره حبسخانه‌نك مربوط بولندیغی نظارته عائددر.....

چوجغك افاده‌سنه باقیلیرسه فعل کندیسندن صادر اولمامش . بویوك بر أفندینك اوغلندن دیکر بر أفندی زاده حقنده مرانقوز دکاننده واقع اولمش . بویوك أفندینك خاطری ایچون چوجغی یرینه مرانقوز چراغی بولنان کندیسی محکوم ایدلمش .

* *

حبسخانه‌نك « قدیم مشتریلرندن » اون سکز یاشنده دیکر بر چوجق وار . « صنعتی » سرقت ایمش . همده « چیقمه‌سی » ایله « کیرمه‌سی » آره‌سنده بر آیلق اولسون مدتك کچدیکی یوقمش . أك صوك کیریشی چیقدیغی کونك آقشامی سلیمانیه جوارنده بر خانه‌یه کیروب خالیلری چالمه‌سی ایمش .

بر دقیقه راحت طوره‌ماز . صنعتی اجرا ایدر : برینك مندیلنی ، دیکرینك حولیسنی ، تسبیحنی ، پاپوجنی ، صابوننی ، أتمکنی ... هر نه راست کتیرسه آنی چالار ، برشی غائب اولنجه ، آنی آرارلر . اوستنی باشنی ، یتاغنی تحری ایدرلر . بولنجه سله ، شاماز آتارلر . آغلاماز کولر .

حولیده اوچ دوت آغاجی وار . موسمیدر . غازدیان صباحلری سیلکر . « پیلیجلر » کبی چوجقلر اوشوشورلر ، قاپیشیرلر ، ایتشیرلر . ایرتسی صباحه قدر آرتق پایدوس دیمکدر.

لکن بو پاپادوس «رسمی» در، فعلی دکلدر. آز جمله بزم «سرقت عاشق» غاردیانك باش چوره‌سندن بالاستفاده دوتك دالنه پاپوج، طاقونیه، یاصدیق، نه ألینه کچرسه فرلادیر. غاردیان فرقنه وارنجه باغیرر، بعضاً قولاغنی قوپارر، شامار یرلشدیرر. کار ایتمز. چوجق ینه کولر. غاردیان تباعد ایدنجه، ینه آغاجی طوپه طوتار.

*
* *

قاصیقدن قولتوغه قدر قیرمزی ویا سیاه قوشاقلی قبادایلرده وار. برقاچ أفه‌نك أطرافنده دونر فرقه‌لر حالنده‌درلر. بر آقشام فرقه منازعه‌لرینی بچاق اویوننه قدر دایامشلر. برقاچ مجروح واقع اولدی. بر بلوك عسکر ایله هیئت اداره کلدی. أفه‌لری زنجیرله‌دی.

حبسخانه‌ده بچاق اولورمی؟ دیرسکز.

اوت اولیور. بونی اداره بلاپروا تصدیق وتسلیم ایدییور. تحریلر، استنطاقلر، حتی اشکنجه‌لر کار ایتمه‌یور.

بچاق اویونی ضابطه کلنجه‌یه قدر دوام ایدییور. موجودلر سنیرجی اولیورلر. قوهٔ ضابطه کلنجه بچاقلر غائب اولیور. مجروح اولانلر یاره‌لریله مشغول، باشقه‌لر ایسه برشی کورمه‌مشلر، ایشدن خبرلری یوق ایمش! ایجابنده ینه بچاقلر میدانه چیقیور، آثاری کوریلیور. ضابطه‌نك عجزی بیکنجی دفعه اوله‌رق امور واقعه صردسنه کچیور.

مأمورلردن بری :

— بن بویله بولدم . بویله‌جه کلوب کچیور . چاره بولنمادیغی ایچون قاتلانمق لازم کلیور .

دییور .

عجبا شو حکمت حکومت ، حکمت أصلیه ایله توفیق قبول ایدرمی ؟ . . .

***

حبسخانه‌نك طیش حولیسنده بر چوق عربه سسی ایشیدلدی . شانقیردی ایله بویوك قپو آچلدی . مدیر ایله بر قاچ ضابط کیردی .

مدیر — کیده‌جکلر حاضر اولسونلر . کندی پاره‌سیله بینمك ایسته‌ینلر ایچون عربه‌لر حاضردر !

بویوك قپونك ایچ طرفنده‌کی پارمقلقلی آره‌لغه قویون کبی طولدق « یوقلامه » اجرا اولندی . یکرمی شوقدر « رأس » ه بالغ ایدك .

عربه ایله طیش قپودن چیقدق . قپودن اعتباراً تراموای جاده‌سنه قدر اولان میدان خلق ایله دولی ایدی . سیره کلمش چولق چوجق طور و حرکتنده ایدیلر . پك نادر اولان شاذلردن بری :

بری — حریفك . . . . ه دکل ! باقسه‌ك آ ! سیغاره‌سنی دومانلاندیروب کولیور .

دیکری — یاننده‌کی جنوار صورتلی حریف کیمدر ؟ بیلیرمیسکز ؟

بری — یاقووه‌لی رضا بکدر . مدهش بر آرناؤد بکیدر . حلبده منفی ایدی . میرآلایدر . اوغلی‌ده مبعوثدر .

عربه ایچنده قارشومزده برتفنکلی ایله برضابط اوتوریورلر . عربه‌جینك یاننده‌ده برجاندارمه چاویشی واردی . نفر آلدیرمادی . ضابط تبسم ایتدی :

ضابط — بونلر سزه سویله‌یورلر .

بن — أللهه أمانت اولسونلر .

حقیقةً سیرجیلرده قویون سوروسندن چوق فرق یوقدی . دولتك حیات و مماتنه تماس ایتمکدن خالی اولمیان بودرام حقنده له و علیهمده بر فکر پیدا ایتدکلرینه دائر کوزلرنده أماره کوریله‌میوردی .

تراموای جاده‌سندن سیرکه‌جی‌یه قدر جاده‌لر حال طبیعیده ایدی . بر چوق بیلدکه راست کلدك . هیچ بری کوزلریله اولسون آشنالق ایتمکه جسارت ایده‌مه‌دی . جمله‌سی کوزلرینی چویریورلر ایدی . بونی حجابدن‌می ، یوقسه خوفدن‌می یاپدقلرینی فرق ایده‌مه‌دم .

سیرکه‌جیده‌کی غلبه‌لك دها چوق ایدی . اوراده بعض بیلدك بللی اولمیه‌جق صورتده آثار توجه کوستردیلر .

بری — بونجه مشاقدن متأثر اولمامش . باقسه‌ك آ! توقیف اولنمازدن أولكندن دها أیی كورینیور .

دیكری — حریف مجاهددر . ایسته‌دیكندن أعلا برمیدان مجادله بولمش سه‌ویمش سه‌میرمش .

بری — دوغریسی دیوان حربلری ، ادارهٔ عرفیه‌لر ، انقلاب دورینه مخصوص حرصتلر بنجه مجادله میداننك مطلوبی اولان درجه‌ده میدان مجادله عد اولنه‌ماز .

دیكری — هركس بردكل ، حریف وقتیله اوروپایه كیتدی . ییلدیز چته‌سنك مفسدت و ملعنتلرینی تشهیر ایتدی . آغیزلر دولوسی كفرلر ایتدی . آیاغنه قدر كوندریلن عفونامه‌یی رد ایتدی . بلا پروا كلدی . سلطان حمید كبی بر جیفه‌لینك حضورینه چیقمغه ایكی ساعتدن زیاده مباحثه ومناقشه‌ده بولنمقدن چكینمه‌دی . بنجه بو یاپدیغی دیوان حرب حضورنده یاپدیغندن ویاپه‌جغندن دها مهمدر . . .

انسان عجائبدر ! أیجه دوشوندیكی حالده هیچ دیمك اولان شو توجهلردن حظ ایدییور . شبهه‌سز ضعف أخلاقدر . فقط لذتی مسلمدر . لكن بو بابده ملاحظه اجراسته محل قالمادی . چونكه ایلك خطاب ایدن ، مخاطبینك جوابندن چكینمدی .

بری — أمان برادر یاواش سویله . یرك قولاغی وار .

اداره‌ٔ عرفیه‌یه بری جورنال ایدر معلوم آ! صنعتداشلر ایچون قپو دها کنیش اوله‌رق آچلمش دوریوردی. ایش دیکری ـــ اویله أما، شمدی جورنالجیلری‌ده تأدیب ایدیورلر ایمش. مشروطیت دورینك بوقدر اولسون فرقلی اولدیغنه شکر ایده‌لم.

عربه‌مز غلبه‌لکی سوکمك اوزره توقف ایتمش ایدی. کرك بونلرك محاوره‌سی؛ کرك بر مدت بزم مواجهه‌مزده قالمه‌لری سیرجیلرك حوصله‌لری فوقنه چیقدی. برر برر چوزولدیلر. اورته‌ده محاورلر ایله بز قالدق. نهایت یول آچلدی. یوریدك.

چاتانایه بیندك. برخیلی بکله‌دك. بشکطاشه کیدن موشه متصل ایدی. بشکطاش مشتریلرینه جالب مراق اولدی. أفندی قیلقلیلرك چوغی کمال تلاش ایله، قاره‌لر کبی، قماره‌لرده غائب اولدیلر. أصناف طاقمی معناسز برباقیشه بزی هدف ایتدی. کوشه‌لره دلیکلره کندیلرینی آتانلره بونی نیچون یاپدقلرینی صورسه‌لر، عجبا نه جواب ویررلر ایدی؟ بونی دوشوندم «نه‌مه لازم» دستور حیثیت شکننانه‌سندن باشقه‌سنی بوله‌میه‌جقلرینه حکم ایتدم. آ کلاشیلان بزم خلق، بالخاصه قپو طاقمی سیاسهٔ بلوغه ایرنجه‌یه قدر دکانجی وجبلر دها بك چوق محلی ایله طاووق کوکسی صاتاجقلردر.

برچوق انتظاردن، بزه دیکلمش بیکارجه فرسز کوزلری

یوردقدن صوکره عاقبت پروانه قیملداندی . بزی (شرق) واپورینه ایصال ایتدی .

واپورك کوکرته‌سنده ایلك کوزیمه ایلیشن ایکی بدبخت ملك ، نم وطن محبتی خسته‌لکنه بندن زیاده قربان اوله‌کلن ایکی یاوروجق ایدی !

بر مدت بوتون أنظار حسرت و تأثریمی منحصراً جلب ایتدیلر . کوزلری نملی ایدی . فقط یوزلری جداً کولیور ایدی . هرچیه‌لرنده عینی طورده ، عینی حالده بولنورلر . آمال و حسیاته اشتراك تاملرندنمی ، یوقسه بکا اولان رابطه‌یه منحصر دیپلوماتلقمی ؟ هنوز قطعی صورتده تبیینه موفق اوله‌مادم . ایکیسندن بری نبذه اولسه کرکدر .

واپوره چیقدیغمبده کوله‌رك بوینمه صارلدیلر .

برضابط — مرادك قیزلری ، بابالری برابر اولدقدن صوکره جهنمه کوندرسه‌لر ، ینه کوله‌رك کیده‌جکلر ! بونلر غالبا عائله‌جه چیلغیندرلر .

بونی سویله‌ین بیچاره بونك حکمتنی بیلمش اولسه‌یدی ، بو مؤاخذه‌سنی دها ملایم بر صورتده سویله‌مش اولوردی . چونکه وطن عزیزك سلامتی اوغورینه سعادت بیتیه‌سنه وارنجه‌یه قدر هرمنفعت ذاتیه‌سنی فدا ایده‌کلمش بر مجاهدك جاذب حسرت بنوت اولدیغنی درخاطر ایدر ، او سوزی اوصورتله قیزارمقسزین سویلیه‌مزدی .

*
* *

قاره‌یه ایندك . کوندوزدن بزه قاره آیرلمش ، آناختاری آلنمش ایدی . یرلشمکه میدان قالمادی . وداع ایچون کلن أحبابك هجومی واقع اولدی . بویوك صالونده اوطوردق . صاغ طرفدکی قاره‌نك قپوسی آچیلدی . ایچندن بر آغا چیقدی . هاشم پاشانك آغاسی ایمش ، پاشاده ایچریده ایمش . آفریقه‌یه کوندریله‌جکنی برکون أول غزته‌لرده کورمش ایدك . دیکر معارف ناظری جلال پاشاده صولده‌کی قاره‌ده ایمش . کویا علیهلرنده نمایش اجراسندن قورقه‌رق چوقدن قاره‌لرنده قپالی ایمشلر .

بلکه بزی تشییع ایچون کلن غلبه‌لکدن اورکمشلر . چونکه مبعوثلردن بدأ ایله أصناف وأجانبه قدر هر جنسدن آدملر وار ایدی .

وداعه کلمش اولانلر یولجیلر حقنده معلومات ویردیلر . سرخفیه قدری بك ، ضبطیه ناظری حمدی بك ، بحری پاشا ، واصف پاشا ، طاش قشله « قهرمانی ! » رشید پاشا ، تاتار شاکر پاشا ، فهیم پاشانك عونه‌سندن مظهر پاشا ، بشکطاش محافظی معاونی محمد پاشا ، سکزن زاده یوسف پاشا ، کنعان پاشا ، تلغرافجی حسیب أفندی ، صلاحی بك ، سلاوی أفندی ، ابریقدار کامل ، بحریه‌لی احمد پاشا ، معارفلی علی غالب ، باصورجی آکاه ... وساره وساره . هپ آنباره ایندیرلمش ایمش . معذبلرك بری آنبار دلیکلرندن طیشاری باقان بونلری

بر شـيلره بكزه‌تمش اولديغنى سويله‌دى . كولوشـدك . فقط كولمكدن زياده آغلانسه دها يى اولمليدر .

واقعا بونلرك واسطه اولدقلرى ظلم واعتسافك حدى يوقدر . أثرلرى اعداملرى ايله بيله تمزلنميه‌جك قدر چوق وآغيردر . لكن أحوال دكشـمش ، كيف يرينه قانون قائم اولمش ، استبداد يقلمش ، مشروطيت كسوه‌سيله ادارهٔ ملك تزين ايتمش . بوكبى أحوالده معتاد اولان عفو عمومى ايله كچمشك اوكنه پرده چكيلمش بو پرده‌نك قالديرلمه‌سنده علاقه‌دار اولانلر صره‌سنده شمديكى أصحاب نفوذ بيله داخل بولنمش ايكن ، بوكونك آدابنه كوره بونلر حقنده معامله ايدلمه‌سى حسن تأويل قبول ايده‌مز .

بوبابده چوق ملاحظه‌ده بولنه‌مادم . كوچوك قيزمك بر سوزى سلسلهٔ ملاحظاتمى قطع ايتدى . ديوردى‌كه :

— بزى هايدى ، هر نوع غدرلرينه ، جفالرينه قاتلانه‌لم . كويا ايجاب حال ايمش ، أفكار عموميه‌يه قارشى بر تدبير موقت ايمش ، وطنه خدمتك بر نوع ديكرى ايمش ! لكن شو جنايات آلتلرى سوروسنه بزى قاتمق تنزللرينى‌ده‌مى خوش كوره‌جكز ؟

ديكرى — ضرر يوق قارداشم . آنلرك خباثتلرى بزه بولاشه‌جق دكل آ . ظرفك ظلمتى مظروفك ضياسنى تنقيص ايتمز ، تزييد ايدر . ياپانلر ياپدقلرينه اوتانسونلر بزه كوره خوشيدر .

بری — دوغری اما ، بابام بونلرك ایچنده اوزولور ، صیقیلیر . دییه‌رك مراق ایدییورم .

دیکری — ظن ایتمم ، پدر بونلرله اختلاطدن یکی بر اثر ایچون سرمایه طوپلار ، اکله‌نیر . . .

سوکیلی قارئم ! اصلاح قبول ایتمز بر عائله اولدیغمزه قائل اولدك دکلمی ؟ بلکه‌ده ایچنده‌ن بونلری رودوس تارك دنیا شوالیه‌لرینك مسکنلرینه حبس ایتمکده اصابت وار دیمش اولملیسك ! . . ،

***

بونه ؟ یاقووه‌لی رضا بك کلدی . وداعنه کلوب قماره‌سنده بولنان برضابطك آرزوسنه موافقت ایتمکلکمی رجا ایتدی . آرزوسی الیمی اوپمك بونمه صارلمق ایمش . بزی واپوره تسلیم ایتمکه مأمور اولان ضابط دخی کوزلری نملی اوله‌رق الیمه صارلدی .

ایلك کونلری دیوان حرب پساپورطوسیله آخرته عزیمتمزی اوزون کوروب همان اعزام ایتمك اوزره تشبث ایدن غیرتورلرك شدت خصومتی نه اولدی .

زواللی قهرمانلر ؟ (میزان) ی قرائتدن محروم . «مجاهدهٔ ملیه» دن ، « پنجهٔ استبداد » دن مهجور ! ییلدیز ایله بالاتفاق مشروطیتی ییقمق اوزره قیام ایتدیکمه قائل جاهللر !

بو جهللری استانبولك تعلیماتی ، تلقیناتی ثمره‌سی ایدی . بزی اتهام ایچون آثارمزی تدقیقه باشلاینجه ایش دکشدی . أك شدیدلری بیله «میزانیون» ، «مرادیون» طاقمنه التحاق ایتمکدن کندیلرینی آله‌مادیلر . بونك ایچون شو ضابطك کوزلرنده‌کی نملرك أهمیتی چوقدر . اصل سلامت وطن اعتباریله قیمتلری پك بویوکدر .

شرق واپورنده

«شرق» واپورینك قیچ صالوننده اوتوریورز. شویله‌جه باقنجه کندیکزی «ادارهٔ مخصوصه» واپورلرندن بری ایچنده بولندیغکزی خاطرلایه‌مازسکز. چونکه کنیش و مزیندر. حتی الکتریك تنویراتنه مخصوص لامبالر بیله یرنده‌در.

واقعا الکتریك لامبالری آقشام اولنجه یانمادی. چوقدن بری یاندیغی‌ده یوقمش. لکن منظره‌سی خوشدر. کماله انتظاراً شمدیلك بوکا شکر ایتملی‌یز.

بر واپور ایچون بو کون سکز میل یول آلمق غربده ذل عد اولنور. بز ایسه «شرق» ایچون جالب شکران بولدق. حتی سرای بورنی طولاشیرکن، اون آلتی دقیقه‌لك تعطیل حرکت ایتمه‌سی ایله (لیمنی) اوکنده قازانك بعض محللرینی «چیمنتولامق» اوزره برکیجه توقف ایتمه‌سنی خوش کوردك.

واپور حرکت ایدنجه «آنبارجیلر» دن برقاچ کشی بویوك قاره‌یه کلدیلر. بزی کورنجه تعجب ایتدیلر.

بری — هانیا سز تبریهٔ ذمت ایتمش ایدیکز.

بن — تبریه‌دن نه‌چیقار؟

بری — نصل نه چیقار؟ یالیکزه کیدوب راحت اوتورمق چیقمازمی؟

بن — عادی أحوالده بلکه. لکن انقلاب دورنده‌یز. هم ده ادارهٔ عرفیه کبی پوسکوللی بر انقلاب ایچنده بولنیورز. بوکبی صره‌لرده بادهوا مؤبد قلعه بندلك اکرامیه‌سی طبیعی کورلملیدر.

بن هیچ اولمزسه دیوان حربه کیردم، چیقدم. لکن سز! هانکی محکمه‌ده مرافعه‌دن صوکره بورایه دوشدیکز؟

بری — دیوانه فلانه کیرمه‌دك. اوچ کون اول خانه‌مزدن آلدیلر. مرجان مکتبنه کوتوردیلر. صوکره آلوب بوواپورك آنبارینه طیقدیلر. اون دقیقه أول کوکرته‌یه چیقه، قاره‌یه اینه بیلیرسکز. دیدیلر.

بن — مکتبده ایکن باری بر ایکی درس آلدیکزمی؟

بری — بر ایکی تکدیر ایله بر او قدرده ایصلاق پوسه آلدق.

بن — کچمش اولسون!

بری — ایش بونکله بیترسه، ضرر یوق.

بن — اورتالغه لا یسئل اولدیغکز زمانده‌کی کبی، مرمره دیبلرنده سونکر تحریسنه سوق اولنه‌جغکزدن‌می قورقیورسکز؟...

تحفی شوکه، تام بوصره‌ده، واپورك پروانه‌سی طوردی.

حاضروندن بعضلرینك کوزلری فال طاشی کبی آچیلدی . استفهام اشارتنه کیمسه جواب شافی ویرهمه‌دی . صاغ وصول قاره مسافرلری دخی طیشاری‌یه فیرلادیلر . بر اکرام ایتدك . اوتورتدق تسکین ایتمکه چالشدق . واپور تکرار حرکت ایدنجه‌یه قدر سبب توقف آکلاشیله‌مادی . تلاش واندیشه‌لری دوام ایتدی . توقیفخانه‌ده هرکسه تقدم ایتمش ، اوطه‌نك قدملیسی کسلمشیدك . قوماندانی أله آلمش ، رتبه‌مز اوطه‌نك چاوشلغنه قدر ترفع ایتمش ایدی . برآز خویسز ومستبد بر چاوش اولمق ایله برابر بر قاچ کشینك موازنت دماغیه‌لرینی خللدن وقایه ایتمکده موفق اولمش اولسه‌م کرکدر . شو چاوشلغی بن ایجاد ایتمه‌یورم . رسماً ده مصدقدر .

قغوش صاحبی بر چاوش اولنجه بویله بر امتیازی ألدن قاچیرلمق کوچدر . واپورده دخی بوچاوشلغی براقمق ایسته‌مه‌دم . بعضلرك وزارت ونظارت مسبوقه‌لرینه رغماً تحکمی اجرایه قیام ایتدم . آز چوق موفق اولدم . هیچ اولمازسه عصیان آثارینی کورمه‌دم .

اشبو معارف ناظرلری ایله بعض دیکر (قوداماتلر) آفریقه منفالرینی آطه‌لره تبدیل ایتمکه موفق اولدقلرینی بیان ایله تبرك ایدییورلر ایدی . دیکرلرده بونعمتك صورت حصولنی اوکرنمکه مسارعت ایتدیلر . ایلك اسکله‌دن تلغرافله مراجعت ایتمکه قرار ویردکلری آشکار ایدی .

فی الحقیقه لیمنی اوکنده توقف ایتدیکمز وقت برخیلی
کاغدلر ایله پاره‌لر ضابطه مأمورینه تسلیماً قره‌یه کوندرلدی .
لکن تلغرافك اجرتی پك بوکسك اولدیغی ایچون پاره‌لر
کفایت ایتمه‌مش . تلغرافنامه‌لر کیری کلدی . کویا قابلو بزم
دکلمش . انکلیزك ایمش ! آتینه‌دن دولاشه‌رق استانبوله کیده‌-
جکی (!) ایچون تعریفه‌سی پك یوکسك ایمش . ذاتك بری
تلغراف اجرتی تسویه اولنمق اوزره ایکی مجیدیه ویرمش .
اوست طرفنك اعاده اولنمه‌سنه انتظار ایله‌مش . حال بوکه
تلغرافك آنجق یوز اوتوز غروشه چکیله بیله‌جکی خبرینی
آله‌رق مأیوس اولمش ایدی .

ایچمزده پاره‌لیلر چوق ایدی . لکن پاره‌سزلر دخی
واردی . أزجمله معهود علی غالب بك أکمکی اعانه سایه‌سنده
آله‌بیلیور ایدی .

سوفرا قورلدی . ضررسز یمکلر چیقدی . پاره‌لیلر
اوتوردیلر . بزه قسمت اولمادی . چوجقلر ایکی آیدن بری
حسرت قالمشلر . والده‌سز اولوب آنك یرینه‌ده بن قائم بولندیغم
ایچون یالیده أکثریاً برابر یمك ییر ایدك . واپورده آسکی عادتی
تجدید ایده بیله‌جکلرندن سوینه‌رك اوزنمشلر ، یمکلر حاضر-
لامشلر ، قماره‌لرنده برابر اوله‌رق یمکه دعوت ایتدیلر . قپودان
بکه اعتذار ایله مساعده ایسته‌دم . ایشك لدنیاتی خبر آلنجه
اوده کوزلرینی نملندیردی .

عجائب شیدر ! بن عالمه کدر ویرمکه دوام ایدییورم . لکن او کدر شخصم اعتباریله بکا طارغین اولمیدر . چونکه دیوان حرب حضورنده جان پازاریله اوغراشیرکن بیله سمتمه اوغرامغه لزوم کورمه‌دی .

یمکدن صوکره واپورك بوتون حموله‌سی صالونه طوپلاندی . آثار تلاش یوزلرندن تدریجاً زائل اولیور ایدی . أك زیاده مأیوس کورونن هاشم ، جلال ، واصف ، مظهر پاشالرك بیله دوداقلرنده آره صره تبسم علائمی پیدا اولمغه باشلادی .

بو حاله باشلیجه سبب بن اولیوردم . کندی «طاقملرندن خارج» بولندیغمدن‌می ، یوقسه دائمی حسن ظن وتخمینم سببیله دها ملایم سوز سویله‌دیکمدن‌می ، هر نصلسه جملهٔ بنی هدف استیضاح اتخاذ ایتمشلر ایدی . بن بلا پروا موقعمده ثبات ایدییور ایدم . یاقووه‌لی رضا بك کندینی «عائله» دن خارج طوتمغه دوام ایتدیکی کبی ، بوحالدن ممنون دکلدی . بردفعه بنی برکناره چکدی .

رضا بك — بو حریفلرله سن قونوشمه . ایچلرنده یاقشمایورسك .

بن — بکا آنلردن نه؟ واپورده برابر اولنجه ، کندیمزی تعذیب ایتمکسزین قاچنمق ممکن اوله‌ماز . فضله اوله‌رق

اختلاطدن بعض کچمش وقوعاتك قراكلق نقطه‌لری حقنده معلومات آله‌رق مملکتی مستفید ایده بیلیرم . . .

رضا بك — (معنیدار صورتده بنی سوزدی . لاقیردیی کسدی)

سزه قارشی بوقدر اوکی والده‌لك ایدن بو مملکته قارشی ینه خدمت ایتمك فکره‌نده‌میسك ؟

بن — حقه قارشی نذرمدر . صوك نفسمه قدر ألدن کلن خدمتی دریغ ایده‌مم . باشقه درلوسی ألمدن کله‌مز .

رضا بك — سکا عقللی آدم دیرلر . بن‌ده اویله کوریبوردم . لکن بوفکرده ایسه‌ك شاشارم عقلکه !

بن — (قهقهه‌می محافظه ایده‌مکسزین) سزك نظریکزده عقللی اولمغه دوام ایتمك ایچون (کوشه‌یه بوزولمش ، مجسم آبدالّغی اظهار ایدر برطورده تسبیح چکه‌رك دوداقلرینی قیملداتمقده بولنان ابریقدار کاملی کوستره‌رك) شو حریفه‌می تقلید ایتملی‌یم ؟

رضا بك — الله کوسترمه‌سون ! بوورطه‌دن خلاصك چاره‌لرینی دوشونملی‌سك .

بن — نصل ؟ فرار طریقیله‌می ؟

رضا بك — ألبته ! !

بن — (کوله‌رك) سن اونی‌می دوشونیورسك !

رضا بك — خایر ! بن باشقه ، سن باشقه ! بن ئولمك

ایسته‌یورم . چونکه رتبه‌سی رفع اولنمش بر عسکر ایچون ، حقارت کورمش بر آرناؤد ایچون . یاشامق عیبدر ، کناهدر !

بن — بن‌ده حقارت کوردم . قلعه بندلکه « محکوم » اولدم . قاعده‌کزجه بن دخی ئولملی‌یم . اویله‌می ؟ .

رضا — سنککی باشقه‌در . بنم سلاحم قیصه‌در . خصملرم قارشومه کله‌نجه تأثیری اوله‌ماز . سنك سلاحك کسکیندر . دنیانك اوبر اوجندن دشمنلریکی جرح ایده بیلیرسك .

بن — مطالعه‌ك دوغری اوله بیلیر . لکن بنم فکرم اویله دکلدر . سکونت و استراحته محتاجم . فضله اوله‌رق اکمال ایدیله‌جك بعض آثارم واردر . رودوسده آنلری اکمال ایدرم . ایلریسی ایچون الله کریم !

رضا بك — أثرلر دیدیککز ینه بو مملکته خدمت ایچون‌می ؟

بن — یالکز بو مملکته دکل ، بشریته خدمت ایچوندر . دها دوغریسی بر آووج طوپراقدن أثر یازمق مرتبهٔ کمالاتنه قدر بنی اعلا ایدن جناب خالقه قارشی حس شکران ومحمدتمی ایفا ایتمك ایچوندر .

رضا بك — سن عادتا بدلاسك . سکا عقللی دیه‌میه‌جکم !

بن — التفاتکزه تشکر ایدرم .

***

حقیقت ! شو رضا بك راست کله آدملردن دکلدر . تحصیل

عالی کورمش اولسه ، بلکه بر بوناپارت قدر اولوردی . آرسلان قدر مرد ، ایجابنده قوزی قدر مظلوم ، قاپلان قدر ظالمدر . سرویلکی بیلهمز ، مناره کبی دوغریدر . کور قاضیجی بیله یاننده آت اوینادامز .

دور استبدادده قربان اولهرق حلبده منفی ایدی . حلبده دور حریته یاقشماز چیرکینلکلر کورمش . آنلری دور جدیده لایق برصورته تحویل ایتمکله اوغراشمش ، استانبوله ومملکتنه کلمکه عجله ایتمهمش . حلبدهکی چیرکینلکلردن بحثله شاید آرناؤدلقده دخی بویله شیلر وارسه دوزلتمهسی ایچون برقاچ ذاته مکتوب یازمغه قرار ویرمش . کندی یازمهسی، اوقومهسی یوقدر . باشقهسنك همتنه مراجعت ایتمش . او دخی رضا بكك مقصدینه کندی مطالعات ذاتیهسنی علاوه ایدهرك مکتوبلر یازمش . . .

رضا بك ایشته شو علاوهلی مکتوبلردن دولایی استانبوله جلب اولنمش ، « ارتجاعیون » صرهسنه قاتلمش ، حلبده اختیار اولنان بو ایش « دائرهسی رسماً تعیین وتحدید اولنان استانبول ادارۂ عرفیهسنجه » کورولمش . دور استبدادك مظلومی بولنان رضا بك دور حریت دیوان حربی قپوسندن بردها چیقمامق اوزره عکا قلعهسنه کیرمکده بولنمشدر ! !

منطق مراقلیلرینه کوره ایش برمعما اولدیغی کبی ، ذاتی دخی علم روح أربابنه کوره عمیق برعمان تشکیل ایدر . . .

أمثـالی موقوفلرك « مادون » طرفـدن هدف اولدقلری معاملهٔ تجاوزكارانه رضا بك حقنده دخی اجرا ایدلمش . بونی كندیسی یقاغه‌سی محال برلكه عد ایده‌رك ئولمك ایسته‌یور . انتحاری ذل صاییور . باشـقه‌سی طرفندن قتل ایدلمه‌سنی التزام ایدییور . دیوان حرب طرفندن اعدامه محكوم ایدلمه‌سی ایچون ألندن كلنی دریغ ایتمه‌دی .

— بنی قورشـونه دیزمزسه‌كز ، بنی آصمازسـه‌كز آلچاقسكز ، رذیلسكز . . .

كبی مدافعه‌لر یكده ایشدیله كلمش مدافعه‌لردن اولماملیدر !

رضا بك ایشته شو طرزده كندیسنی « مدافعه » ایتمش !

رضا بكك اوغلی كندیسی كبی آرسلاندر . هم‌ده مبعوثدر . دفعاتله حبسخانه‌یه كلدی . كوروشـمك ، ألنی اوپمك اوزره مراجعت ایتدی . رضـا بك قبول ایتمه‌دی ، رد ایتدی . رضا بكك بكا توجهی وار . بن توسط ایتدم . قطع الفت ایتمكله بنی تهدید ایتدی . رد ایچون زمین مدافعه اتخـاذ ایتدیكی دلیللره كلنجه :

— بر مبعوث یالكز ألنی بیك دكل ، اوتوز قرق ملیون عثمانلینك وكالتی شرفیله مشرفدر . بویله برممتاز قدرتك حقارت كورمش ، شریدلری سـوكلمش پدری اوله‌ماز . پدرم دییه‌رك اونك یانغه كلمـه‌سی ملت ایچون ، ملت مجلسی ایچون تحقیر اڭلمقدن قورتوله‌ماز . . .

یالدیز لوحه اوله‌رق ملت مجلسنه آصیلمغه شایان برحکمتدر!

حاصلی اوغلنی کورمکسزین آلتی هفته استانبولده محبوس قالدی، ینه او حالده واپوره بینه‌رك «مؤبداً» قپانه‌جغی عکا قلعه‌سنه کیتدی.

حریت مطبوعات دورنده، مرکز حکومتده علناً نشر اولنوب بازار رغبته چیقاریلان (میزان) نسخه‌لرینی صاقلایانلر چوق ایدی. حرکت اوردوسی کلیر ایکن بونلر، میزان نسخه‌لرینی یاقمغه مسارعت ایتمشلر. بزم استانبول محلیجیلرینك بر آز عثمانلیلق تعلم ایتمه‌لری ضمننده، ییلدیز قصرلرندن برنده، برقاچ رضا بکدن مرکب اولمق اوزره موقت برسرکی قورولسه مملکتجه فائده‌سز قالمازدی فکرنده‌یم.

* * *

حاصلی رضا بکك مؤاخذاتنه رغماً بن استبداد أنقاضی ایله الفته دوام ایتدم. أك زیاده حیثیت ذاتیه‌لرینی محافظه ایدنلر، حاله کوره وظیفه‌سز کورونه‌نلر: سر خفیه قدری بك ایله أسبق ضبطیه ناظری حمدی بك ایدیلر. تنقیداتمه هدف ظاهری اولدیلر. لکن مقصدمك «قیزم» اولمایوب «کلینم» اولدیغنی ادراك ایله بویون اوزاتمغه دوام ایتدیلر.

ذاتاً قدری بکك مکروه موقعنه کلیاً منافی اولان حمیت کوز یاشلرینی وقتیله بالمناسبه کورمش و تقدیر ایتمش ایدم. حمدی حقنده دخی همشهریسی بولنان زکیدن بعض خوش

شیلر ایشتمش ایدم . بحری پاشا ایسه قدیمدن برو طانیدیغم آدملردن بریدر . ایشته بونلر «سوزده» هدف مؤاخذاتم اولیورلر ایدی . حال بوکه بوتون جماعت «سامعین» صره‌سنده موجود ایدی .

یوسف پاشانك :

— تك برجورنالم چیقارسه بنی آصسونلر !

ادعاسی بوتون هیئتك أنظار حیرتنی جلب ایتدی . برمدت صوکره کنعان پاشا دخی عینی افاده‌ده بولندی . معذبلکم طوتدی، باصورجی‌یه وارنجه‌یه قدر حاضرونی یوقلادم. ایرتسی کونی بو آلایه دوام ایتدم . شو نتیجه چیقدی‌که موجودلردن هیچ بری جورنالجی دکلمش . کیمی أمر قطعیٔ حکمداری‌یه کمال اکراهله تبعیته مظروفلرك تقدیمنه وساطت ایتمش ، کیمی‌ده ینه أمر واقع اوزرینه بعض ماده‌لرك تحقیقی وظیفه‌سنده بولنمش . «وظیفهٔ رسمیه‌سی» خارجنده کیمسه‌نك ضررینه آلت اولمامش ! ! ؟ . .

کیفیت خوشمه کیتدی . ایرتسی کونی کوکرته‌ده عینی «تزکیه» ایله مشغول اولدیغمز صره‌ده آلارغه‌ده کزن رضا بکه سسلندم :

بن — کل ، کل رضا بك ! ایکیمز ایچون یکی برتهلکه وار . باشیمزك چاره‌سنه باقالم !

رضا بك — نه وار ؟

بن — شو ذوات کرامدن هیچ بری جورنال ویرمه‌مش، تر وتازه ایمشلر . حالبوکهییلدیزده اوچیوز بوقدر صندوق جورنال بولنمش ، هرکس بو ذاتلره حمل ایدییور ایدی . بونلر جورناللردن تروپاك اولنجه خارجده سن ایله بن قالیورز . صاقین قلعه بندلکمزدن بالاستفاده بوتون بوجورناللری ایکیمزك اوزرینه یوکلتمکه قالقشماسونلر ! !

بوتون جماعتدن باشقه بزه مأمور اولان ضابطلر ، یقینده حاضر بولنان جاندارمه نفرلری بیله قهقهه قوپاردیلر .

بر ساعت صوکره پك ایلری‌یه واردقلرینی حس ایدن «قوزی»لر ، آز چوق قوجلقدن باشقه ، قورد بولاشیغندن بیله خالی قاله‌مادقلرینی اعترافه باشلادیلر . بومسابقه رودوسدن آیریلنجه‌یه قدر دوام ایتدی . چانطه‌مز ایچه مهم معلومات ایله طولدی . . .

غریبی‌ده شو ایدی‌که تموز ابتدالرنده شیخ‌الاسلام صاحب بکك توقیفی ایله رتبه‌سنك اولی ثانیلکنه تنزیلی رذالتنه سبب اولان جورنالی وقتیله اوچ کیشی پایلاشه‌مایورلر ایدی .

بودفعه واپورك کوکرته‌سنده «خطاطی» موجود ایکن ، بردرلو محرری بولنه‌مایور ایدی !

قدرینك معذبلکی سایه‌سنده تاتار شاکر ، باصورجی آکاه، سکه‌زن زاده یوسف پاشالر بیننده غریب برکور دوکوشی واقع اولدی . جورنال صاحبی یوسف پاشا آنی حقی بك ایله شاکر

پاشایه مال ایتمك ایستهیوردی . قدری بك صاحبنی بیلدیکی حالده بیلمهمزلکه کلهرك آتشه یاغ دوکمکده ایدی .

مذکور جورنال تاریخه مال اولهجق جوهرلردندر! یوسف پاشا انی ویرمش . همده معلومات موثوقه اوزرینه ویرمش . توقیف اولنان صاحب بکی تحقیراً رتبهسی ملکیهیه تحویله مسارعت کوسترلمش . کویا «قاضی عسکرلکك قارشولغی اولی دکلمی» سؤال پادشاهی اوزرینه باش کاتب تحسین پاشا «أوت ، أفندم» دیمش . بونیده بیلهرك دکل ، برمعتاد «کرامت أفندمزکدر» مقامنده سویلهمش . دائرهسنه کلنجه ایتدیکی خلطك درجهسنی آکلامش ایسهده تصحیح ایتمکه جسارت ایدهمهمش ، باب عالییه اویلهجه تبلیغ ایتمش . باب عالی ایسه او صرهلرده دخی بر معتاد «أمر قولی» موقعنده ایدی . فرید پاشانك جائزهسیله ارادهٔ «اصابت معتاده» مطبعهلره قدر وارمش !

کیفیتی حسبحال طریقیله باش کاتبدن تلقی ایدن قدری بك تلاش ایتمش . رذالت عظمادن أفندیسنی قورتارمق غیرتنه دوشمش کندیسی خنکاره یازدیغی کبی ، أبوالهدا أفندیییده سوق ایتمش . کویا أبوالهدانك هندوستانه وارنجهیه قدر بوتون عالم اسلامه سوء تأثیری اولهجغی حقندهکی مطالعاتی تأثیر مطلوبی حاصل ایدهرك ایش کیری قالمش ، باش کاتبك تکدیری ایله بیتمشدر .

لکن نجه دها دوغریسی ایشك ایچنده قرهصو أفندی

ایله سلانیکك بولنمه‌سی و سلانیکك اوکونلرده ییلدیز اعتباریله اوینامجی موقعنده اولمه‌سی مذکور نتیجه‌یی تولید ایله‌مشدی .

ایرتسی بازار کونی ساعت اوچ صولرنده کلیبولی اوکنه کلوب طوردق . نیچون طوردیغمزی صوردق . تلغراف ویریله‌جك دیدیلر . سالماً اورایه قدر واردیغمزدن باحث اخبار شکرانی اولسه کرکدر .

لکن بو تلغراف ماده‌سی تام درت ساعت سوردی . بنم تخمینم ، أصل سبب تلغراف فلان اولمایوب واپورجه « تعمیر » اجراسی ایدی .

کلیبولی بایراقلر ایله دونانمش ایدی . یاقلاشیرکن جالب دقت اولدی . سببی تحری اولنور ایکن معذبك بری « عفو عمومی » بالونی فیرلاتدی . هرکس أطرافنه اوشوشدی . معذبی سؤال واستیضاحلره بوغدیلر ، جوابی ایسه :

— بن نه بیله‌یم ، ایچمدن اویله کلدی .

قاچامغمدن عبارت ایدی .

دونانمه ، قهرمان نیازی بکك شرفنه ایمش . مناستره عودت ایتمزدن أول غازی سلیمان پاشا ایله کمال بکك مزارلرینی زیارت ایتمك ایسته‌مش .

نیازی بك «شرق» حوله‌سنه برمدت سرمایهٔ مقال اولدی . بری — الله ایچون قهرماندر . مدار غرور ملتدر . قهرمانلغی یوزندن آقیور .

دیکری — انقلاب حقنده بر رساله یازمش ایدی . یك یکنه‌رك اوقودم . ایشتدم‌که کوزل رساله‌یی مؤخراً طوپلا‌تمشلر . شرف سوقاغی یاغماسنده دمتلر ایله چیقارمشلر . آنجق بوصورتله تکرار نشر اولنه بیلمش . عجبا بونك سبب وعلتی نه ایدی ؟

بری — نه اوله‌جق ؟ قوص قوجه طاغه کوچوجك بر فاره دوغورتمش ، دیپلوماتلقدن ، بلوفجیلقدن بی خبر اولدیغنی کوسترمش . . . .

اوچنجی — (دردنجی‌یه خطاباً) نیازی بك سزی کورمك ایچون حبسخانه‌یه قدر کلمش . کیدر ایکن سزه ألنی اوزاتمش ایکن ، کویا سز قبول ایتمه‌مش ، ألیکزی ویرمه‌مش‌سکز . بونك أصلی وارمی ؟

دردنجی — وار . چونکه مظنون حالنده بولنان بنم ألیمك قهرمان زمانه اوزاده‌جق قدر تمیز اوله‌مایه‌جغنی دوشونه‌جکلر بولنه بیلیر ظن ایتدم . التفاتنك دیوان حربك حکمندن صوکره‌یه براقلمه‌سنی رجا ایتدم .

اوچنجی — بکا دیدیلرکه کویا سزکله موقوف بولنان وزیرلردن بری پك ذلیلانه قول آغاسنك ألینی اوپمکه اصرار کوسترمش . سز بوندن متنفر اولمش‌سکز . آکا کوره سله‌ٔ تأدیب اولمق اوزره سز بونمایشی اختیار ایتمش ، نیازی بکی کندیکزه کوجندیرمشسکز .

دردنجی — اوله بیلیر آ ! لکن وقت کچدی . خاطرمده قالمامش !

بری — خفیه سروری زاده یاور کبی نیسازی بك ایله برابر ایمش . شهردن بنی کورمکه کلن أحبامدن بری بونی سویله‌دی .

دیکری — سروری زاده دیمه‌یکز . باباسنك اوغلی بولنمه‌سنك أهمیتی یوقدر . اصل أهمیت دایسنك همشیره زاده‌سی بولنمه‌سنده‌در . او صفتله هر موقع احترامه یاقیشه بیلیر . . .

عاقبت کلیبولیدن قالقدق . چناق قلعه اوکنده طورمادق . بوغازدن چیقوب صاغه دوغری دوندك . عینی معذب ینه برشی یمورطلادی ، ینه یولجیلری هیجانه دوشوردی . توکلی «تهیجکارانه نشریاتندن» دولایی قلعه بند ایدلمه‌مش ! محل ایمش .

بن — جنوبه دوغری اولان ساحل یولی — مدللی ، ازمیر ، رودوس یولیدر . بر آز صاغنه کیدیلیرسه آطه‌لر یولیدر . حال بوکه بز بوتون بوتون صاغه ، یعنی غربه دوغری دوندك . بوایسه آیناروز وسلانیك یولیدر . قورقارمکه بزی یا آیناروز مناسترلرینه قپایه‌جقلر ، یاخود آلاطینی کوشکنك خدمتنه تعیین ایده‌جکلر !

اشبو پاموق ایپلکلری ظاهر اولان صاچمه بیله نظر دقته آلنمقدن ، برچوقلرینی أندیشه‌یه دوشورمکدن خالی قالمایور

ایدی . سویهٔ منطقیه — أحوال واقعه سایه‌سنده — بو رتبه تنزله اوغرامش ایدی .

عاقبت طوتدیغمز یولك آیناروز وسلانیك یولی اولمق ایله برابر لیمنی یولی اولدیغی بیان اولندی . هاشم وجلال پاشالر ایله سلاوی أفندیلر اورایه چیقاجقلر ایدی .

لیمنی آطه‌سنك موقعنی حتی بحریه و معارف نظارتلرنده بولنمش اولان جلال پاشا بیله بیلمه‌یور ایمش !

آقشام اوستی قوپ قوری ، وحشی لیمنی آطه‌سنك بر اوجنه کلدك . کیجه ساعت درتده اوبر اوجنده بولنان لیمانه واصل اولدق .

کون بازار اولدیغی ایچون ساحلده فنارلر یانیور ایدی . اوزاقدن بویوك دره ساحلی کبی کورینیور ایدی. لکن «بروقعهٔ مهمه» اولمش . بنی بکلزی دکشمش اولان هاشم پاشا ضابط بکی بوله‌رق برشیلر سویله‌مکه باشلادی .

مکر وابورك دمیر آتدیغی صره‌ده ساحله‌کی قهوه‌لرك برنده برقاچ فنار بردن سوندرلمش . وقت کیج اولدیغی ایچون طبیعی بر حال دیرسکز . اویله دکلش . چیقاریله‌جق پاشالره قارشی نمایش ایمش ! هاشم پاشا دخی ضابطه بونی آکلادییور ، نمایشلرك معناسزلغندن بحثله منعی التماس ایله‌یور ایمش !

بر «هوپپالا پاشام» ایستر دکلمی ؟

لیمان رئیسی کلدی . ضابطهٔ محلیه آنی تعقیب ایتدی . بر

چوق صندالرده بریکدی . نهایت پاشالر و أفندیلر چیقدیلر . تمایش کورولتیسندن بر شی دویولمادی . کوپك سسلری بیله ایشیدلمز اولدی .

بز ایسه اورایه میخلاندق . قازانی تمیزله‌مك ، تعمیر ایتمك لازم ایمش .

اشبو تعمیر ایرتسی صباح ساعت اونه قدر دوام ایتدی . قالقدیغمز وقت واپوری دونکندن دها سرعتلی بولدق . ساعتده طقوز میل آلیورمش . دون ایسه آنجق یدی میل اوزره کیتمشز .

دکز آزچوق طالغه‌لی ایدی . طقوز میلی محافظه ایتدك . ایکندی وقتی ساقزه یناشدق . ساقزه چیقاجق رضا پاشالر ایله صلاحی بکلرك یوزلری کولدی . آفریقه مسافرلرینك یوزلرنده آثار حسد کورلدی . چونکه ساقز پك طاتلی یوزلی بر مملکتدر . زلزله‌دن صوکره کلین کبی دونانمش تر و تازه اولمشدر .

*
* *

ساقزدن قالقدقدن صوکره «شرق»ده کوزل قومدیه پرده‌سی آچیلدی . صو وبعض لوازم آلمق اوزره بزم اوشاغی ساحله یوللامش ایدم . تعلیمات موجبنجه «تلغرافی چکدك‌می» سؤاله «چکدم» جوابنی ویردی . نه‌یه دائر اولدیغی حقنده رضا بکك سؤالنه مبهم و جالب مراق جوابلر ویردم . مراقی مطلوبم

اولان رادهیه کتیردکدن صوکره کویا تلغرافك مســودهسنی چیقاروب اوقومغه باشلادم .

لکن شــو حرکتمك بوتون حکمتنی احاطه ایده بیلمك ایچون بعض شیلری ایضاح ایتملی‌یم :

« شرق » یولجیلرینك قسم أعظمی ، غزتهلرك بیــانلرندن مســتبان اولدیغی اوزره ، آفریقهیه مال ایدیلیور ایدی . لکن طرف بولانلر مراجعت ایتمشــلر . مراجعتلری مثمر اولمش . بر قسم مهمی آفریقهیی اطهلره تبدیل ایتدیرمشــلر . یعنی « ایشکذارلقلرینی » بومناسبتله دخی اظهار ایلهمشلر ایدی .

بوندن دولایی کیری قالانلرك آغزلرینك صولری آقهرق آنلرده ســاقزدن ویرلمك اوزره بر دســته تلغراف حاضرلامشلردی .

قدری بك باشــقهلره امتثال ایتمهدی . کیفیت نظر دقتمی جلب ایتدی . استیضاح ایتدم . اویله بر نیتده اولمادیغنی سویلهدی. معذبلك طمرم اویاندی بکا آتیدهکی سطرلری یازدیردی :

« حرکت اوردوسی قوماندانلغی جانب سامیسنه »

« وقتیله معیت چاکرانهمی تشــکیل ایدن أفراد معلومهٔ
« مفســدهنك قسم أعظمی بر طرف بولوب آفریقه منفالرینی
« جزایر بحر سفیده تحویل ایتدیرمکه و بورالرده یاییلوب قالمغه
« موفق اولمش اولدقلرندن حال بوکه بوخبیثلر فســادی طبیعت
« ثانیه ایدنمش بولنمق حسبیله راحت طورهمیهجقلری آشــکار

«بولندیغندن بویله نازك برزمانده بونلرك شرلرندن خلق وقایه
«ایتمك اوزره مأمور صفتیله بونلره نظارت ایتمك ایچون مرکز
«ولایتده عاجزلرینك آلیقونه‌سی أسبابنك استکمالی همم
«معالی آکاهانه‌لرندن منتظر ومسترجادر . »

سابق سر خفیه

قدری

قدری بك نامنه شویله برتلغراف چکدیردیکمه «حموله»جه ایناندیغنی سویلرسه‌م ، عجبا قارئلرم ایناندیرلرمی !

عظیم بر کوروولتی قوپدی . ابتدا قدری بك پروتستو ایتدی . دیکرلری امتثال ایتدیلر . کویا « تعمیری » ممکن ایمش کبی التماسلره قدر واردیلر . اکر معذبلك ایتدیکمی ، اویله تلغراف چکمه‌دیکمی ایضاحه مسارعت ایتمه‌مش اولسه‌یدم ، حالم یمان اوله‌جق ایدی ! . . .

کیجه آطه‌لر آره‌سنده برخیلی یول آلدق . صباحلین استانکوی اوکنه کلدك . معهود چیناردن صوکره راغب پاشا خاطریمه کلدی . یولجیلردن بری « استانکوی اوزوملرینی التزامه آلمش » دیدی . باغجیلر کار ایتدکلری کبی اوقه باشنه اون ایکی پاره‌ده کندیسی کار ایده‌جکمش .

عجبا راغب پاشا کبی (ماشین ـ آ ـ پرودوقسیون) لری استانکویلره حبس ایتمك تدبیری حسن تدبیر عد اولنه‌بیلیرمی ؟ بکا کلیرکه مملکتمزده برچوق راغب پاشالر بولنمش

اولسه ایدی سویهٔ اقتصادیه‌سی شمدیکنه نسبةً پك یوکسك اولوردی .

سرعسکر رضا پاشا ایله راغب پاشایی استانبولده براقمق محذورلی ایسه ، محیط معینك خارجنده اولمق شرطیله ممالك محروسه‌نك دیله‌دکاری طرفده ، دیله‌دکاری صورتده اقامت واجرای صنعت وتجارت ایتمك اوزره سربست براقیر ایدم . بوندن کیمسه ضرر ایده‌میه‌جکی کبی ، مملکت دخی استفاده ایتمش اوله‌جق ایدی .

مادی ومعنوی سرمایهٔ مملکت پك محدوددر . موجودی توسیع ایتمك یرینه برقسمنی تعطیل ایتمك مسلکی ، أحسن مسالك اولماسه کرکدر .

بن بونلری دوشونورکن ، بحریه‌لی احمد پاشا یانمه کلدی . ایلك کون کندیسنی دکزه آتمه‌سنك أسبابنی صورمش ایدم . صوکره آکلاده‌جغنی وعد ایتدی . شمدی وعدینی اجرا ایدییوردی . دیکله‌دم لاقیردیسنك نهایتنده یلدیزده عقد اولنمش برقومیسیونده چکمش اولان بروقعه‌یی آغزندن قاچیره‌رق نظر تجسسی دعوت ایتمه‌مش اولسه ایدی ، دها دوغریسی «خفیه احمد پاشا» تعبیرینك بانجیسی برآدم نم برمده بولنسه ایدی، آنی دیکله‌ین مطلقا کندیسنك اقتدار واستقامتنی چکه‌مه‌ین ، رقابتندن چکینن بحریه ناظرینك قربان أغراضی

اولدیغنه حکم ایدر ایدی. رومان او قدر مکمل دوزکون ترتیب اولنمش ایدی.

کندینی دکزه آتدیران وقعه ایسه أمثالنی تحری ایچون بزی أنکیزیسیون دورینه قدر سوق ایده‌جك وقوعات ألیمه‌دن بری ایمش.

پدرندن سکز بیك لیرا میراث آلمش. أولنمه‌مش. اولاد وعیال اسرافندن کندینی وقایه ایتمکله برابر مستوفی معاشلی مأموریتلرده بولنمش. قدملی فریقلر صره‌سنه کچمش نظارته نامزد اولمش. آلدیغنی آنجق قسماً صرف ایتمش، تصرفلرده بولنمش. بویله ایکن آلتی بیك لیراسی چوق کوریله‌رك دیوان حرب نامه (فلان) پاشا طرفندن جبراً چکی امضا ایتدیرلمش، بحریه وزنه‌سنده‌کی ١,٥٠٠ لیراسی‌ده آریجه ضبط ایدلمش، کندیسنه خرجلق بیله ویرلمه‌مش!

بن رؤیاده‌یم ظن ایتدم. بونجه مظالمی ادارهٔ عرفیه ایله‌ده تأویل ایده‌مه‌یوردم. برکت ویرسونکه برقومیسیون ایچنده کندیسنك بحریه ناظری طرفندن شدتلی تکدیر اولندیغنی آکلادیر ایکن قومیسیونك مذاکره‌سنه دوام ایتمکله برابر خفیاً خنکاره معلومات ویردیکنی آغزندن قاچیردی.

بوکبی معرفتلره نه وقت ونه مناسبتله باشلادیغنی استفسار ایدنجه فویاسی میدانه چیقدی.

ذاتاً محاوره‌لرمزك اوزادیغنی کورن تاتار شاکر، بحری،

کنعان پاشالر ایله قدری بك «خفیه احمد پاشا» حقنده معلومات ویره‌رك موازنه‌سی اعاده ایتدیلر. بویله آدمك شمدی‌یه قدر مجهولم اولدیغنه حیرت ایتمك درجه‌سنه قدر واردم.

آه! شو یالان سویله‌مك معرفتی‌ده -أیجه اینجه برمعرفت ایمش! أحمد پاشایی دوشونور ایکن شو معرفتدن محرومیتك درجه‌سنی احاطه ایدییوردم. بك طاتلی برشی اولملی‌که بك چوق معکوس نتایجنه قاتلانه‌رق بونی ارتکاب ایدرلر. لکن شو محرومیت موجب کدر دکل، شبهه‌سز جالب شکراندر.

*
* *

بو صورتله هرکسك کیزلی زمیلی محتویاتنی طوپلایه‌رق رودوس اوکنه واصل اولدق....

رودوسدن بحث ایتمك شمدیلك ایشیمه کلمز. دییه‌جکم برشی وارسه اوده رودوسك بوتون جهانده أمثالسز برموزه اولدیغنی سویله‌مکدن عبارتدر. بالخاصه یوقاری محله‌لرنده قرون وسطی اویله‌جه تجسم ایتمش طورییور. یالکز زرهلره غرق اولمش رودوس شوالیه‌لری أکسیك. خانه‌لری، سوقاقلری، مناسترلری اویله‌جه باقیدر.

بونك قیمتی سیاحلرجه مجهول اولملیدر. یوقسه سیرینه کلنلرك حد وپایانی اولمازدی.

فضله اوله‌رق رودوسك فصول اربعه‌ده‌کی اعتدال ولطافت هواسی أرباب ذوق وصفایی جلبه صالحدر. لکن بویوك بر

سرمایه ایله برمؤسسه ایستر . اوروپا صولرنده اولدیغی کبی ، برمؤسسهٔ صفابخشا ایله أطرافه دوغری یوللر، اویون محللری، تیاترو انشا وتأسیس اولنورسه ، هم مؤسسلر پاره قازانیرلر ، همده مملکت پك بیوك استفاده ایدردی . اوروپانك هیچ بر یرنده بو قدر مکمل قرون وسطی تابلوسی اولماسه کرکدر .

شو مطالعه‌می نظر دقته آله‌جق اولان سرمایه‌دارلر ایله حکومت برأثر شکران ایله مقابله ایتمکه کندیلرینی برکون مجبور کورمش اولورلر ظن ایدرم ؛

مطالعات مخصوصه

رودوس قلعه‌سی ایچنده، دکزه ناظر براوطه‌نك پنجره‌سی اوکنده دین و دولته وقف ایتمش اولدیغم اوتوز بش سنه‌لك عمر سیاسی‌مه عطف نظر ایدییورم. کمال عزم ایله تکرارینه حاضر اوله‌جغم پك آز حرکاتمی کوره بیلیورم. بونکله برابر «مؤبداً محکوم» قلعه ایچنده محبوسم. بونك حکمتی نجه مجهولدر. دیوان حربجه بیله معلوم ومسلم اولماسه کرکدر.

شو «جهل» من قانونی وحکمی بر جهلدر. چونکه بنی الزام ایده‌جك بر سؤال وضعندن بیله دیوان حربك عاجز قالدیغی معترفدر.

ارتجاع واختلال عسکری ماده‌لرنده مدخلم اولمادیغی رسماً مقیددر. بالعکس او کونلرده (میزان) اداره‌سنك باب عالی ایله ملت مجلسندن پك زیاده «وظیفه شناس وفداکار بر شعبهٔ ادارهٔ حکومت» اولدیغی قیداً ثابتدر.

اوحالده محکومیت نه‌در؟

محکوم ایدنلر «أفکار عمومیه‌یه قارشی بر تدبیر لازم» دییورلر.

بن ایسه «صرف براثر غرضدر» دییورم.

دیوان حرب و ادارهٔ عرفیه واقعا رسماً جمعیت اتحادیه‌یه وکالت ایدییورز دیمه‌یورلر . فعلاً ایسه باشقه برشی یاپدقلری یوقدر .

بونی اثبات ایچون دلیللر پك چوقدر . عکسنی ادعا ایچون قوری لافدن باشقه برشی یوقدر .

برده «أفکار عمومیه» سوزی شرحه محتاجدر . واقعا (میزان) ایله رساله‌لرمزك روم ایلیده انتشارلرینه «رسماً» ممانعت ایده‌رك و حقمده انواع اسناداتده بوله‌رق بزی پك کوتی بیلدیرمکه موفق اولمشلر ایدی . روم ایلی أفکارنجه بن سلطان حمید ایله اتفاق ایله‌مش ، استبدادی اعاده ایتمکه قیام ایتمش ، علمیه طاقمنیده بونك ایچون أله آلمغه موفق اولمش ایدم . (ایها العلماء) بندی ایسه ۳۱ مارت وقعه‌سی مرتبلری ایچنده گویا بنم داخل بولندیغمه بر برهان قطعی ایدی . بونك ایچون سلانیکدن حرکت ایدن تره‌نلرك اوزرلرینه «قهر اولسون مراد» لوحه‌لری آصیلمه‌سی معناسز دکلدی .

لکن او «قطعی برهانلر» ایلك تماسده مارت قاری گبی اریدی . کوچوجك عملکی بیله قالمادی . نهایت دیوان حرب بزه خطاباً :

— سز شائبهٔ ارتجاعیه‌دن کلیاً مصونسکز !

دیمکه مجبور اولدی .

دیوان حرب ایله تماسم دوام ایتدکچه خبردار اولان

ضابطان و امرانك فكرلری دكيشمكه باشـلادی . نيسانك اون ايكنجی واون اوچنجی كونلرنده ديوان حربجه اعدامه محكو ـ ميتمه بيله انتظار ايتمكسزين بنی پارچه‌لامق اوزره حبسخانه‌مه هجوم ايدن ضابطان مايسك نهايتنده كمال احترامله كيمی ألنمه ، كيمی‌ده بوينمه صارلمغه باشلامش ايدی .

خارجك أفكاری ايسه اوته‌دنبری لهمده ايدی . «نشريات تهيجكارانه» دن باشقه برسلاح بوله‌مادقلری رسماً ثابت اوله‌رق اعلان ايديلنجه بوتون بوتون جوشدی .

آياصوفيه سمتندن . . . « اوللری شويله ايدی . . . تبريه ايله چيقه‌جق اولورسه كيمسه اوكنه كچه‌مز . . . » كبی شايعات ظهور ايتدی .

بونك ايچون ايلری‌يه سوريلن « أفكار عموميه » ماده‌سنك نوعی بيله جای تأملدر .

أصحاب نفوذ ايله واقع اولان ملاقاتلرمده انقلاب دورلرنده الك قاچينمق ايجاب ايدن جهتك «غالب طرفندن مغلوب حقنده قانون فوقنده برمعامله ايله اجرای غرض ايدلمه‌سی» اولديغنی ايضاح ايتدم . چونكه عكس‌العملی توليد ايدر . فرانسه‌نك سكسان درت سنه بوعلته مبتلا اولوب سكونت بوله‌ماديغنی سويله‌دم . بزم ايسه درت سنه بيله بوكا تحمل ايده‌جك حالمز اولماديغنی آكلاتدم . نظريه‌م اوردو أركانيله ادارۀ عرفيه رياستنجه مقبول عد ايدلدی .

فعلیات ایسه عکسنی کوستردی .

حال حاضرك یگانه خلاص قپوسی ماضی‌یه پرده چکوب بوتون قوای عثمانیه‌نك متفقاً استقبال عملرینی قورمغه چالشمقده‌در . وقت کچمکسزین بوکا مسارعت ایتمزسه‌ك تاریخ بزی مسئول ایدر ، اخلافمزکده بحق لعنتلرینی جالب اولورز ،

دنیانك هر طرفنده ، دهورك جمله‌سنده یکی دورلر مطلقا عفو ومغفرت طریقیله خلقك شکرانی تأمیناً کشاد اولنور .

شو قاعده‌ده شاذ تشکیل ایتمك کناهدر ، فضیلته تجاوزدر . مدید بر مضایقهٔ معنویه‌نك نه دیمك اولدیغنی آجی بر تجربه ایله آکلامش و عالمه سهولت و سعادت احسانته بنای آمال ایله‌مش بولنان مسن و مرشد بر عثمان اوغلنی ، بر وکیل پیغمبری اورته‌لغك اوتوز سنه‌لك ماتمنی ایکی قات ایده‌جك اجرا آته چوق مدت دوامه مجبور ایدله‌سندن خوش نتیجه چیقامیه‌جغی نظر انصافه آلنملیدر . بناءً علیه ایلك وسیله‌دن بالاستفاده حقیقی بر عفو عمومی اعلانی و اجراسی ألزمدر . بونی دریغ ایتمك وطنك سلامتنه سوء قصد ایتمکله سیان اولور .

همان حق تعالی وتقدس حضرتلری ایجاب ایدنلری ارشاد بیورسون

رودوس قلعه‌سی ۱٤ حزیران ۳۲٥

فهرست

فیأتی ٥ غروشدر

مورخ مراد بكك آثار مطبوعه‌سی

تاریخ ابو الفاروق جلد ٦

مفصل تاریخ عمومی جلد ٦

مختصر تاریخ عمومی جلد ١

مسكنت معذرت تشكیل ایدرمی؟ جلد ١

دردست طبع بولنان آثاری

تاریخ ابوالفاروق جلد ٧ ، ٨ ، ٩ ، ١٠ ، ١١

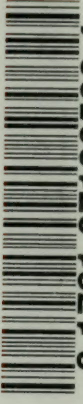
مجاهدهٔ ملیه جلد ١

تحرئ استقبال آلتی جلد

طاتلی املر ، اجی حقیقتلر

نتیجهٔ استبداد

ترفنده یاخود نسل جدید

3 1761 07130592 4